

ТОШКЕНТ

Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ♦ TOSHKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган • 1997 йил 6 август, чоршанба • № 62 (10.940) • Эркин нархда сотилади.

СЕРМАЗМУН КУНЛАР

• КУНИ КЕЧА Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Республика пул-кредит сиёсати комиссиясининг таркибини ўзгартириш тўғрисида»ги Фармони эълон қилинди. Мазкур комиссия таркибининг такомиллаштирилиши сўзсиз пул-кредит сиёсатини олиб бориш ишига янги мазмун бахш этади. Фармонга биноан республика пул-кредит сиёсати комиссиясининг янги таркиби тасдиқланди.

• МАМЛАКАТИМИЗ пойтахтида хорижий мамлакатларда таълим олишга иштиёқманд бўлган ёшларнинг танловига яқун ясалди. Шу муносабат билан Киночилар уйида голибларни қутлаш маросими бўлди. Унда юртбошимизнинг «Умид» жамғармаси грантлари совриндорларига йўлаган табриги ўқиб эшиттирилди.

Голибларга Президентнинг дастхати туширилган қимматбаҳо совғалар ва гувоҳномалар топширилди.

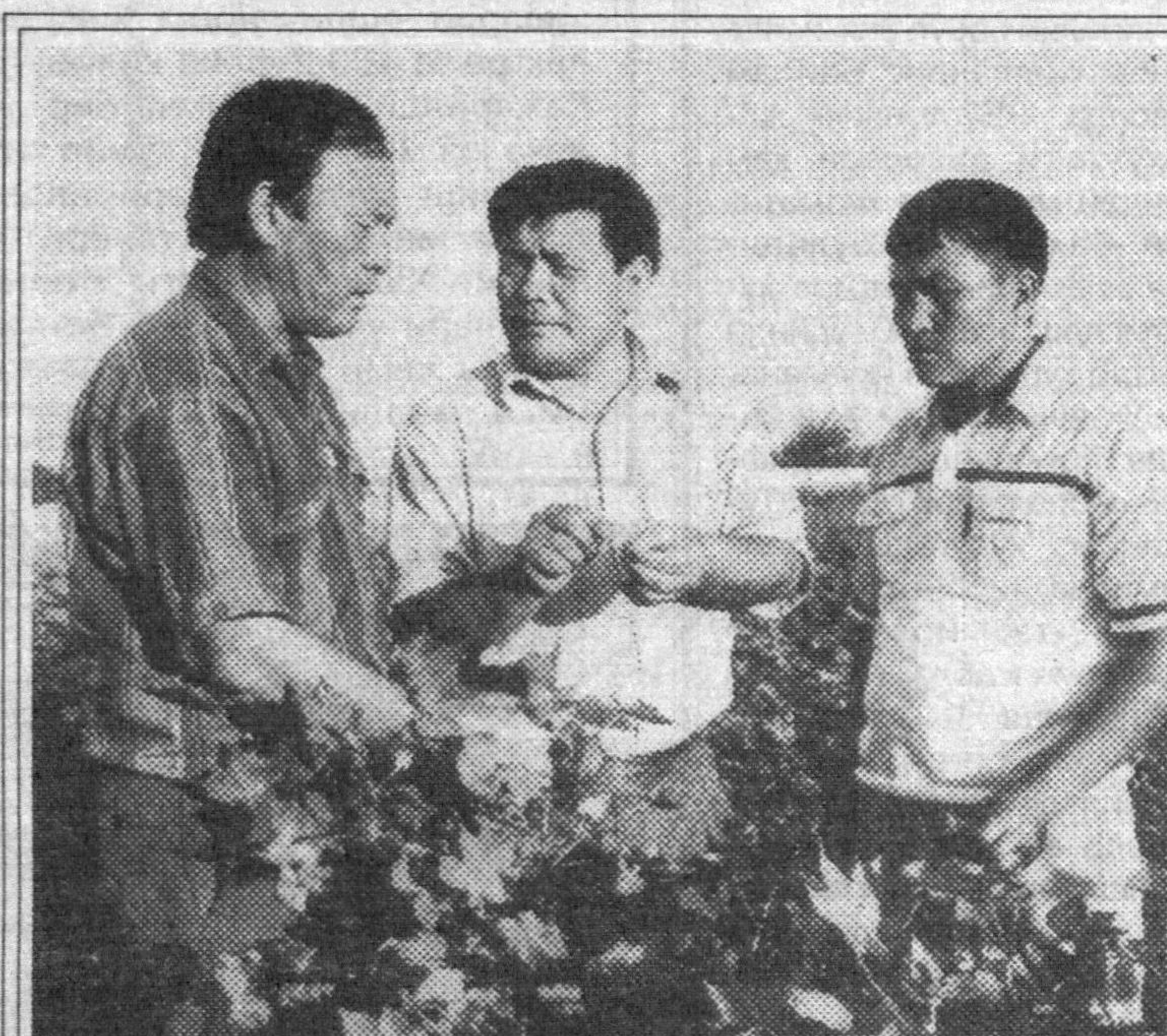
• РЕСПУБЛИКА марказий банкида банк тизимининг 1997 йилнинг биринчи ярмидаги иш фаолияти яқунлари ва мамлакатимиз Президентини Ислом Каримовнинг шу йил 29 июлда Вазирлар Маҳкамаси мажлисида сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган долзарб вазифаларга бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Унда сўнги ойларда пул эмиссиясига йўл қўйилмаганлиги, жумладан, Фаргона, Андижон ва Тошкент вилоятларида бу борада ижобий кўрсаткичларга эришилганлиги қайд этилди.

• ТОШКЕНТДА Ўзбекистон товар ишлаб чиқарувчилар ва тadbиркорлар ҳудудий палаталари вакиллари курултойи бўлиб ўтди. Анжуманда товар ишлаб чиқарувчилар фаолиятини янада ривожлантириш, бозор инфратузилмасини шакллантириш, тadbиркорларни қўллаб-қувватлаш, улар ҳақ-ҳуқуқини муҳофаза этиш масалалари муҳокама қилинди.

• МАМЛАКАТИМИЗНИНГ хорижий давлатлар билан иқтисодий алоқаларида эркин иқтисодий саноат минтақалари ижобий аҳамият касб этмоқда. Ана шундай минтақалардан бири пойтахтнинг Бектемир ва Тошкент вилоятининг Ўртачирчиқ туманлари туташган ҳудудда ташкил этилажаклиги аниқ бўлди. Бунинг учун 200 гектардан зиёд майдон ажратилди.

• ВАЗИРЛАР Маҳкамасида бўлиб ўтган «Ўзбекистон қўшиқ байрами»ни ўтказиш республика ташкилий қўмитасининг мажлисида ушбу санъат байрамининг яқунловчи босқичига дахлдор масалалар кўриб чиқилди.

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг олти йиллиги олдидан

КАТТА ХИРМОНГА ЗАМИН

ПАХТАЗОР файзи... Ушбу кунларда вилоятимиз далаларини кезган ҳар бир киши мўл ҳосил тўпланаётган майдонларни кўриб, ҳушнуд бўлади. Юқоричирчиқ туманидаги «Ўзбекистон» жамоа ҳўжалиги миришкорлари ҳам бу борадаги саъй-ҳаракатларини кундан-кун оширмоқдалар. Ҳар бир туп гўзадаги шигил кўсақлар ба-ракали «оқ олтин» ҳосилдан дарак бермоқда.

СУРАТДА: (чапдан ўн-га) ҳўжалик ҳосилоти Сотиволди Ўрозов, туман қишлоқ ва сув ҳўжалиги бошқармаси бош ҳосилоти Қуттибой Атемов ҳамда механизатор Ғулом Тожибоевлар галдаги тadbирларни муҳокама қилмоқдалар.

Даврон АҲМАД олган сурат.

ҚОНУН ВА ДАСТУР МУҲОКАМАСИГА БАҒИШЛАНДИ

Шу йилнинг 4 август куни Юқоричирчиқ туманидаги «Йиқ ота» жамоа ҳўжалигининг маданият саройида бўлиб ўтган вилоят фаолларининг йиғилишида биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўққизинчи сессияси муҳокамасига киритилаётган «Таълим тўғрисида»ги қонун ва «Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастур» лойиҳалари муҳокама этилди.

Йиғилишда Тошкент вилоятидан сайланган Олий Мажлис ва вилоят Кенгаши депутатлари, вилоят ҳокимлиги бўлим, бошқармалари бошликлари, шаҳар, туман ҳокимлари, уларнинг ижтимоий масалалар билан шуғулланувчи муовинлари, вилоят, шаҳар, туман халқ таълими бошқарма ва бўлимлари мудирлари, олий ва ўрта махсус ўқув юртлири, умумтаълим мактаблари раҳбарлари иштирок этдилар.

Йиғилишни вилоят ҳокими Эркин Рўзиев бошқарди.

Фаоллар йиғилишида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Алишер Азизхўжаев сўзга чикди.

У «Таълим тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонун ва «Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастур» лойиҳаси тўғрисида ахборот берар экан, бу икки муҳим ҳужжатнинг асосий моҳияти ҳақида тўхталди.

Мамлакатимизда мустақилликка эришилгандан буён туб ислохотлар рўй бермоқда. Иқтисодий, ижтимоий, сиёсий жаҳаларда амалга оширилаётган ишлар ўзини-ўзи янги самараларини кўрсатди. Энг муҳими бу ислохотлар халқимизнинг тур-

муш фаровонлигини оширишга, мамлакат нуфузини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда. Босқич-ма-босқич амалга оширилаётган ислохотлар йўлини дунё тан олди.

Бугунги кунда таълим ва миллий кадрлар тайёрлашга ҳам Ўзбекистоннинг ўзига мос, ўзига хос дастури зарур эди. Ана

шунинг учун Олий Мажлисининг навбатдаги сессиясига икки ҳужжат лойиҳаси депутатларнинг муҳокамаси учун киритилмоқда. Шунини айтиш керакки, бу ҳужжатларнинг лойиҳасини тайёрлашда жуда катта ижодий куч ва жамоатчилик иштирок этди. Хорижий экспертлар уларни қизиқиш билан ўрганишди. Ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди. Шу асосда таълим ва кадрлар тайёрлаш тизимининг Ўзбекистонга хос бўлган йўли ишлаб чиқилмоқда.

Дарҳақиқат, фаоллар йиғилишида баён этилганидек, республика Президентини ва ҳукумати таълим тизими ва миллий кадрлар тайёрлаш масаласига

алоҳида эътибор бермоқда. Ҳар икки ҳужжатни рўйбга чиқариш учун зарур бўладиган жуда катта миқдордаги маблағ ажратилмоқда. Бу иш нафақат республикада, балки, барча вилоят, шаҳар ва туманларда ҳам кенг кўламда оширилиши юзасидан чоралар кўрилмоқда. Шу мақсадда ҳозирдаёқ ҳар бир вилоятнинг аҳоли чўқур ўрганиб чиқилмоқда. Қайси ҳудудда қандай кадрларга эҳтиёж катта ёки қайси ўқув юртида базани мустаҳкамлаш керак. Мана шундай таҳлиллар асосида тadbирлар белгиланмоқда.

Республика Олий Мажлисининг фан, таълим, маданият ва спорт қўмитаси раисининг муовини Пиримқул Қодиров ўз сўзида юқоридаги ҳар икки ҳужжатни тайёрлашда катта меҳнат қилинганлигини, улар узоқ вақтга мўлжалланганлигини таъкидлади. Шунини алоҳида айтиб ўтиш керакки, — деди у, — Бу қонун ва дастур Олий Мажлис ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг биргаликдаги меҳнати маҳсулидир.

Фаоллар йиғилишида сўзга чикқан Бўстонлиқ тумани ҳокими, Олий Мажлис депутати Абдуманноп Абдувосиков, Чирчиқ шаҳар халқ таълими бўлими мудир Дилором Қосимова, Ўртачирчиқ туманидаги 1-мактаб директори Федор Ли, вилоят педагогика институти ректори Ҳасан Қудратуллаев ва бошқалар мазкур масалалар юзасидан ўз фикр-мулоҳазалари ва тақлифларини билдирдилар.

Фаоллар йиғилишида «Таълим тўғрисида»ги қонун ва «Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастур» лойиҳаларини жойларда кенг муҳокама этиш, тақлиф ва мулоҳазаларни умумлаштириб, республика Олий Мажлисига тақдим этиш борасида келишиб олинди.

ДАДИЛ ОДИМЛАР

Мамлакатимиз халқи катта байрамга қизғин ҳозирлик кўрмоқда. Амалга оширилаётган иқтисодий-ижтимоий ислохотлар, улкан бунёдкорлик ишлари унга янада янгича мазмун бахш этмоқда. Тошкент вилояти меҳнаткашлари ҳам республика мустақиллигининг олти йиллигини ҳамма соҳада муносиб кутиб олмақдалар. Қуйида биз эълон қилаётган факт ва рақамлар ана шу йўлда қилинаётган саъй-ҳаракатларнинг бир кичик бўлагидир.

• 997 йилнинг ўтган олти ойида вилоят корхоналарида 42 тадан ортиқ янги турдаги истеъмол моллари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Саноатда ўсиш суръати 104,5 фоизни ташкил этди.

• МУСТАҚИЛЛИК йиллари ичида ташкил этилган нодавлат сектордаги ишлаб чиқариш тармоғининг сони 6889 тага етди. Бу жами корхона ва ташкилотларнинг 85,5 фоизига тенгдир. Шу даврда ташкил этилган кичик корхоналар 1213 тага, хусусий корхоналар 2510 тага, ҳиссадорлик жамиятлари 378 та бўлди. Олти ой мобайнида шаҳар ва туманларда 650 та янги тadbиркорлик тузилмалари иш бошлади.

• ВИЛОЯТ қишлоқ ҳўжалигида ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми йилнинг шу даврига нисбатан 8,8 фоиз кўпайди. Тармоқда эришилаётган ютуқларда хусусий мулк эгаларининг салмоғи ортиб бормоқда. Шу йилнинг 1 июлига келиб деҳқон-фермер ҳўжаликлари яна 257 тага кўпайди. Умуман, жами 2495 та деҳқон-фермер ҳўжаликлари фаолият кўрсатиб келмоқда. Улар томонидан 686 тонна гўшт, 3259 тонна сут ва кўплаб қишлоқ ҳўжалик маҳсулотлари етиштирилди.

• ИНСОН манфаатлари йилида вилоятда 185,7 минг квадрат метр ҳажмдаги уй-жойлар, салкам 36 километр янги сув қувурлари, 246,1 километр газ тармоқлари, 2900 квадрат метр савдо шаҳобчалари, 800 ўринли умумий овқатланиш объектлари, 40 та маиший хизмат кўрсатиш тармоқлари, 200 рақамли янги телефон станциялари ишга туширилди.

• 8 ТА ҚИШЛОҚ акушерлик пунктлари замонавий ускуналар билан жиҳозланган қишлоқ тиббий хизмат кўрсатиш муассасаларига айлантирилди. Қуни кеча Бўстонлиқ туманидаги Сижак қишлоғида ва Пскент туманидаги Дўстбеков номли жамоа ҳўжалигида яна 2 та қишлоқ шифокорлик муассасаси иш бошлади.

• ЙИЛ БОШИДАН буён вилоятда 16 минг 982 та янги иш ўринлари яратилди. Уларнинг 12 мингдан ортиғи қишлоқ жойларида барпо этилди. Вилоят «Бизнес-Фонд»и томонидан йилнинг ўтган олти ойида тadbиркорларга 47 миллион сўмлик микдорда имтиёзли кредит сармоялари ажратилди. Ана шу 14 та лойиҳани ҳаётга татиқ этиш натижасида қўшимча 210 янги иш ўринлари ташкил этилди, 85,5 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади ва хизмат кўрсатилади.

БАЙРАМГА МУНОСИБ СОВҒА БИЛАН

ҲАММАМИЗ учун муқаддас кун — Мустақиллик байрамини барча жабҳаларда бунёдкорлик ишлари, меҳнат ютуқлари билан кутиб олиш яхши анъанага айланиб қолди. Ҳар йили 1 сентябрь арафасида республикамизда юрт ободлиги, Ватан равнақи, юртдошлар фаровонлигини таъминлашга қаратилган салмоқли ишлар сарҳисоб қилинади.

Тошкент вилояти Бўстонлиқ тумани аҳли ҳам Ўзбекистон Мустақиллигининг олти йиллигини муносиб кутиб олиш иштиёқида меҳнат қилмоқда. Ғалла топшириш давлат буюртмасининг бажарилиши бўстонлиқликларнинг байрамга тайёрлаган тўхталаридан бири бўлди. Туман ҳокими Абдуманноп Абдувосиқов билан суҳбатимиз дон маҳсулотларини етиштиришни кўпайтириш, мустақиллик неъматини, уни қадрлаш, халқ манфаатларини таъминлаш борасида амалга оширилган ишлар ҳақида бўлди:

— Мамлакатимизнинг дон мустақиллигига эришишида ҳар бир жамоа, ҳар бир хўжаликнинг улуши муҳимлигини чуқур англаган туманимиз ғаллакорлари йилдан йилга дон етиштиришни кўпайтирмоқда. Ўтган йили жами 8700 тонна ғалла етиштирилган бўлса, бу йил давлат омборларига тўққиз минг тоннадан зиёд дон топширилди. Кузда ҳосилдорлиги юқори ва туманимиз ша-

ган хўжаликларни муносиб тақдирлаш ниятидамыз. Айни вақтда келгуси йил ҳосили учун пухта замин яратилмоқда. «Кўшқўрғон» жамоа хўжалиги-

ган. Унинг 12 километри ҳозирдаёқ ишга туширилиб, бир неча қишлоқ аҳолиси «зангори олов»дан фойдалана бошлади.

Аҳолига тиббий хизмат кўрсатишни янада яхшилаш, тиббиёт муассасалари ишини замон талаблари асосида ташкил этиш муҳим масалалардан биридир. Бу йил учта қишлоқ врачлик пунктини фойдаланишга топшириш мўлжалланган. Ҳозир «Сижжак» жамоа хўжалигидаги қишлоқ фельдшер-акушерлик пункти қишлоқ врачлик пунктига айлантирилиб зарур анжомлар билан жиҳозланди. Байрам арафасида «Бўстонлиқ» жамоа хўжалиги аъзолари ҳам шундай муассаса хизмати-дан баҳраманд бўлади. Абай номидаги жамоа хўжалигида эса 840 ўринли мактаб қурилиши якунланади. Ўқувчилар янги ўқув йилида ёруғ ва шинам синфхоналарда сабоқ олади. Туманимиз ҳудудидаги халқ таълими ва тиббиёт муассасаларини таъмирлашга 10 миллион сўм маблағ ажратилган. Бу борадаги ишлар ҳам биринчи сентябргача ниҳоясига етказилади. Айни вақтда янги савдо ва маиший хизмат кўрсатиш шаҳобчалари фойдаланишга топширилади, кенг қўламда ободонлаштириш ишлари бажарилади.

Буларнинг ҳаммаси истиқлол туфайлидир. Ваҳоланки, илгари чоғроққина мактаб қуриш ёки бирор қишлоққа газ ўтказиш учун ҳам марказдан рухсат олишга тўғри келарди. Ҳозир эса ҳамма ишни ўзимиз ҳал қилмоқдамиз. Шу боис, мустақиллигимизни ҳар қанча қадрласак арзийди.

**ЎЗА мухбири
Б. ИМОМОВ
суҳбатлашди.**

ТАРИХИЙ САНА ШАРАФИГА

Ангрен шаҳар саноат корхоналари жамоалари шу кунларда мамлакатимиз мустақиллигининг олти йиллигини муносиб кутиб олишга тараддуд кўрмоқдалар. Кончилар, кўмирчилар, транспортчилар, таъмирловчилар ва бошқа касб эгаси бўлган ишчи-хизматчиларнинг фидокорлиги туфайли шу йилнинг биринчи ярмида саноатни ривожлантиришда дуруст натижаларга эришилди.

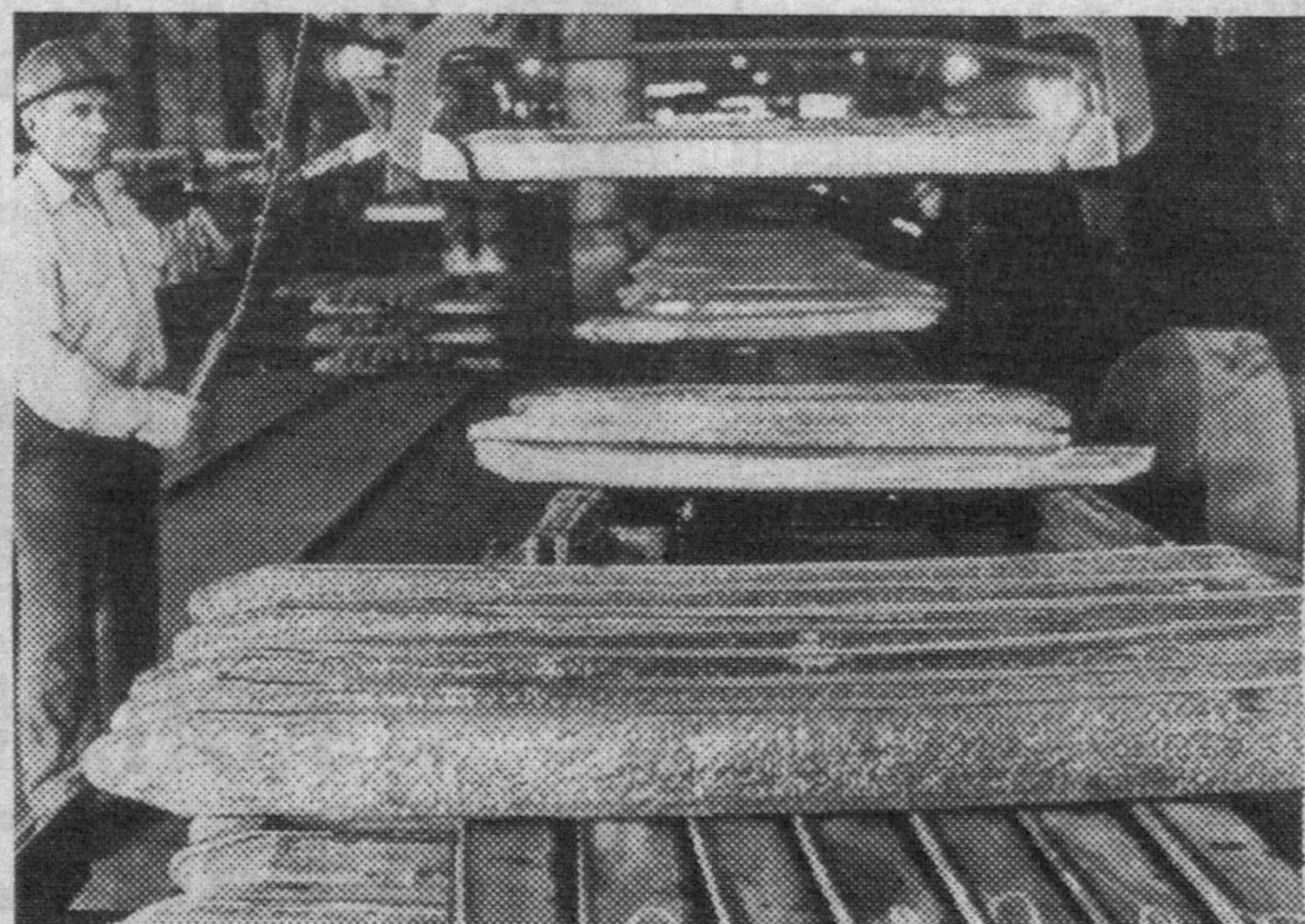
Ўтган олти ойда саноат маҳсулотини ишлаб чиқариш ҳажми 1996 йилнинг шу давридагига қараганда сезиларли ошди. Ярим йиллик режа 100,2 фоиз қилиб бажарилди ва қўшимча бир неча юз минг сўмлик кўмир, қурилиш материаллари ва бошқа маҳсулотлар тайёрланди. Халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун етказиб берилган жами маҳсулот ҳажми 4 миллиард 100 мил-

лион сўмликдан ошиб кетди.

Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш режаларини бажаришда янада юсакроқ кўрсаткичларга эришилди. Бир миллиард сўмликка яқин шундай маҳсулотлар истеъмол бозорига етказиб берилди. Пулли хизмат кўрсатишдан олинган даромад 122 миллион сўмдан ошиб кетди.

Кўмир разрезини, кон асбоб-ускуналарини таъмирлаш заводи, «Саноатқалинқоғозсавдо» ҳиссадорлик жамияти, қурилиш материаллари комбинати, автомобиль таъмирлаш ҳиссадорлик жамияти ва бошқалар зиммаларига юклатилган вазифаларни шараф билан уддалаб, маҳсулот ишлаб чиқариш ва таъмирлаш ишлари ҳажмининг ой сайин ортишини таъминламоқдалар.

Мунаввара ИСАҚУЛОВА.

Олмалик тоғ-кон комбинатининг мис эритиш корхонаси жамоаси ҳам республикамизнинг яқинлашиб келаётган мустақиллик байрамига меҳнат совғалари тайёрламоқда. Мис эритувчилар барча имкониятларни ишга солиб, режагидан кўра кўпроқ маҳсулот етказишга ҳаракат қилишмоқда.

СУРАТДА: корхонанинг тайёр маҳсулотлар ҳудудида. **Александр МАЛЬЦЕВ** олган сурат.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

● **СУРИЯ** Президенти Ҳофиз Асад Эроннинг янги Президенти Муҳаммад Хотамий билан учрашиш учун Техронга келди. Сафар давомида икки мамлакатнинг ҳарбий соҳадаги ҳамкорлигини ривожлантириш масалалари муҳокама этилди.

● **АФРИКА** мамлакатлари бўйлаб сафар қилаётган Франция мудофаа вазири Ален Ришар Франциянинг Марказий Африка Республи-

касидаги ҳарбий базасини ёпиш ва ушбу давлатдан ўз қўшинларини бутунлай олиб чиқиб кетишга қарор қилинганини айтди. Унинг таъкидлашича, яқин келажақда мазкур қитъадаги француз ҳарбийларининг жами сони 40 фоизга қисқаради.

● **АНГЛИЯДА** чиқадиган «Жейнс Интеллиженс ревью» ҳарбий журнали Исроилнинг қуролли кучларининг айрим турларини кескин танқид қилди. Бу нашр ушбу мамлакат раҳбариятини «совуқ уруш»дан

кейинги вазиятга мослаша олмасликда айблади. Чунки, Исроилда 1968 йилдан буён жойлаштирилган 400 та қитъалараро баллистик ракеталар катта хавф туғдирмоқда. Айниқса, «Закария» базасида ўрнатилган ракеталар қўшни давлатларга таҳдид солиб турипти.

● «ТОЛИБОН»чиларнинг вакили мулла Абдул Маннон ўзлари қарши курашаётган иттифокчи кучларнинг Шимолий Кобулга зарба берганлигини тан олди. Аммо, унинг гапларига қараганда, ҳар иккала ҳужум ҳам даф этилган.

● **ФАЛАСТИН** тафтиш қўмитаси президент Ёсир Арафотдан вазирлар маҳкамасини тарқатиб юборишни, порахўрликда гумон қилинаётган вазирларни судга беришни ва тез орада янги ҳукумат тузишни талаб қилди. Қўмита фикрича, фақат шу тариқа ҳа-

лқнинг ҳукуматга бўлган ишончини тиклаш мумкин. Текширувлар, айни пайтда, амалда бўлган вазирлар давлат бюджетининг 40 фоизидан зиёд маблағини талон-торож қилишга улгурганлар.

● **ДАВЛАТ** думаси депутати Рамазон Абдулатипов Россия ҳукумати бошлигининг янги муовини этиб тайинланди. У бош вазирнинг миллий, федерация ривожланиши ва маҳаллий бошқарув масалалари бўйича ўринбосари бўлади.

● «ЗЮДДОЙЧЕ цайтунг» газетаси Олмонияда чиқадиган таъсирчан нашрлардан биридир. Унинг ёзишича, Украинанинг давлат сифатидаги кудратини мустаҳкамлаш Ғарб манфаатларига жуда мос келади. Чунки, бундай ҳатти-ҳаракатлар Россия империяси қайта тугилишининг олдини олади.

● **НАТО** ҳамда Оврупо Иттифоқи тошқиндан зарар кўрган Польша, Олмония ва Чехия давлатларига инсонпарварлик ёрдами кўрсатишга қарор қилди. Ушбу тадбир доирасида Олмония учун 1,5 миллион экю, Польша ва Чехия учун эса 2 миллион экю миқдорида маблағ ажратилди. Табиий офат содир бўлган жойларга мутахассислар, озиқ-овқат, кийим-кечак, дори-дармон ва қурилиш материаллари юборилди.

● **ОВРУПО** олимларининг тадқиқотларига қараганда, ширинликни кўпроқ ейиш керак эмиш. Чунки, у қонда хурсандчилик, мамнунлик, ризолик кайфиятларини яратувчи серотонин моддасини кўпайтирар экан. Кафтдек шоколад, бир пиёла ширин кофе ёхуд чой ичилса, бас. Энг қизиғи олимлар қанд — зарарли, деган одамлар миясида ўтириб қолган ақидани батамом рад этмоқдалар.

(ЖАҲОН ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

СОФ ҲАВО, ТИНИҚ СУВ, ТОЗА ТУПРОҚ УЧУН!

ТАБИАТ ИНСОН

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ КЎМИТАСИ САҲИФАСИ

ДОИМ ЭЪТИБОРДА БЎЛАДИ

ТУМАНИМИЗ корхоналари, ташкилотлари, муассасалари ва маҳаллаларида республикаимиз Президенти Ислам Каримовнинг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: ҳавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» китоби зўр қизиқиш билан ўрганилмоқда. Унда экологик ҳавфсизлик ҳамда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш муаммоларига ҳам катта эътибор берилган. Чунки, бу масалалар ўзбекистонликларнинг саломатлиги ва фаровонлиги билан бевосита боғлиқдир.

Табиат ҳақида қайғуриш халқимизнинг қадимий анъанаси. Айниқса, Ўзбекистон мустақилликка эришганидан кейин у янги куч билан намоён бўлмоқда.

Туманимиз ҳудудидида кўплаб корхоналар, қурилиш ва транспорт ташкилотлари, хўжаликлар жойлашган. Уларнинг кўпчилиги табиатга муайян даражада зарар келтирмоқда. Биз унинг қўламини камайтириш, таъсирини қисқартириш учун саъй-ҳаракатларни тинмай кучайтирмоқдамиз.

Саноат корхоналарининг экологик ҳолати устидан назоратга алоҳида эътибор берилган. 8 та йирик корхонада зарарли моддаларни атрофга чиқаришни камайтириш мақсадида чанг-газни ушлаб қолувчи тозалаш қурилмалари ўрнатилди. Улар яхши самара бермоқда. Тўйтепадаги макка-жўхорини саралаш заводида шундай қурилмалар билан ускулнаш 70 фоизга етди.

Бектемир пахта тозалаш заводида зарарли моддаларни чиқарувчи 42 та манбаининг 41 таси чиқиндиларни ушлаб қолувчи қурилмалар билан жиҳозланди.

Бу йил табиатни булғатувчи 200 дан ортиқ манбалар экологлар томонидан текширилди. Камчиликлар аниқланган жойларда уларни бартараф этиш учун таъсирли чоралари кўрилишига эришдик. Тўйтепадаги металл конструкциялари заводида тозалаш иншоотлари қоникарсиз ишларди. Табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси уларни таъмирлаш ишларини жорий йил тадбирлари режасига киритди. Ҳозир бу иш тўхтовсиз олиб борилаётган ва унга корхонанинг 1 миллион сўмдан ортиқ маблағи сарфланди. Қўйлиқдаги нефть базасида ҳам шундай қилинмоқда. Бу ерда экологларни-

нг талаби билан янги самарали тозалаш иншоотларини қуришга киришилди.

Табиатни муҳофаза қилувчи мутахассисларимиз қишлоқ хўжалигида ҳам экология масалалари билан изчил шуғулланмоқдалар. Шу туфайли жамоа ва давлат хўжаликларининг ярмидан кўпроғи захарли моддаларни атрофга чиқаришнинг рухсат берилган миқдори бўйича меёрларни ишлаб чиқдилар, сувдан фойдаланиш бўйича махсус рухсатномалар олдилар.

Тумандаги мактабларда 30 дан ортиқ катта ва кичик қозонхоналар бор. Экологларнинг кўрсатмаси билан туман халқ таълими бўлими улар чиқараётган зарарли моддаларни меёр даражасида бўлишини таъминлаш учун зарур чораларни кўрмоқда.

Юқорида келтирилган мисоллар туман табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси экологик аҳвол устидан самарали назоратни амалга ошираётгани ва ижобий натижаларга эришаётганини кўрсатади. Утган йили 7 та корхонада 419 минг сўмлик 112 та табиатни муҳофаза

1997 йил — инсон манфаатлари йили

қилиш тадбирларини амалга ошириш белгиланган эди. Амалда эса 808 минг сўмлик чоралар қурилди. Умуман, туман бўйича ифлослантувчи зарарли моддаларни атмосферага чиқариш бир йилда деярли 15,7 тоннага қискарди.

Автотранспорт воситалари ҳамда автомашиналарга ёнилғи қуйиш станцияларининг экологик аҳволини яхшилаш учун муайян ишлар қилинмоқда. Биргина 17-АЁКСни қайта қуриш натижасида захарли моддаларнинг чиқариш тўрт баробар қискарди. Ҳар йили туманда «Тоза ҳаво» тадбири ўтказилмоқда. Агар 1995 йилда ўтказилган текширишда ҳар бешинчи транспорт воситаси газни меёрдагидан ортиқча чиқараётганлиги аниқланган бўлса, бу йил бу кўрсаткич бор-йўғи 8 фоизни ташкил этди. Аҳолининг шахсий автотранспорти устидан ҳам доимий назорат ўрнатилган. Бундай транспорт воситалари доим назорат қилинмоқда. Атрофга меёрдагидан кўпроқ захарли моддалар чиқараётган машиналар эгалари жарима билан жазоланмоқда. Биз туман ДАН ҳузурида кичик корхона барпо этдик. Бу кичик корхонада барча шахсий автомашиналарнинг чиқараётган газ меёри ўлчанади, зарур қисмлари соланади ва махсус талон берилади. Шу талони бўлган

машиналардан фойдаланишга рухсат этилади.

Экологлар ўз фаолиятиларида «Экосан» бўлинмаси, туман прокурорлиги, ДАН, СЭС ва бошқа мутасадди ташкилотлар билан яқин ҳамкорликда ишламоқдалар. Прокурорлик билан биргаликда ишлаш натижасида қатор корхоналар ва хўжаликлар раҳбарлари табиатни муҳофаза қилиш ишидаги камчиликларини учун огоҳлантирилдилар, уларнинг қонунчиликка риоя қилишлари яна бир таъкидлаб ўтилди. «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонунни бузган шахслар жавобгарликка тортилди. Жумладан, «Роватак» жамоа хўжалиги раиси М. Убайдуллаев, «Тошвилоятсиддиспансери» бош шифокори М. Қурунбоев ва бошқаларга нисбатан шундай чора кўрилди.

Туманимизда ҳам экология ва саломатлик кунларининг биринчи босқичи аяқланиб, иккинчи босқичи бошланди. Ҳозир бутун республикаимиздаги каби бизда ҳам мамлакатимиз мустақиллигининг олти йиллигини муносиб нишонлаш учун меҳнат кўтаринчилиги авж олмоқда. Айни вақтда туманимиз ташкил этилганлигининг 70 йиллигини ҳам байрам қиламиз. Ҳозир бу икки тарихий санага бағишланган мусобақа табиатни муҳофаза қилиш соҳасида ҳам бормоқда. Маҳаллалар, қишлоқлар, қўрғонлар бу ҳаракатда қатнашмоқдалар. «Экология ва саломатлик кунлари»ни ўтказишда Туябўғиз қўрғони, Тўйтепа металл конструкциялари заводи, «Ҳақиқат» жамоа хўжалиги, ТИИИМСХнинг ўқув хўжалиги, Ойбек маҳалласи яхши натижаларга эришмоқдалар.

Туманимизда экологик тарғибот кундан-кунга кучайтирилмоқда. Барча мактабларда шу мавзуда дарслар ўтилмоқда. Аҳоли ўртасида ҳам тушунтириш ишлари олиб бориляпти. Ҳар йили «Табиат ва инсон» кўрик-танловини ўтказиб турибмиз.

Шу йилнинг мартидан бошлаб туман газетаси «Машъал»да «Табиат ва инсон» саҳифаси чоп этила бошланди. Бу аҳолининг экологик билимлари даражасини янада оширишга ёрдам беради, албатта. Унда берилаётган материалларда табиатни муҳофаза қилишнинг турли-туман муаммолари атрофлича ёритилмоқда, бу соҳадаги камчиликлар қаттиқ танқид қилиниб уларнинг айбдорлари ҳаммага маълум қилинмоқда.

Умуман, табиатни муҳофаза қилиш билан боғлиқ бўлган барча ишлар инсон саломатлиги, келажак авлодларимизнинг бахт-саодати билан боғлиқдир. Шунинг учун ҳам бу муҳим соҳада эришилган ютуқларни мустаҳкамлаб, янги марраларни эгаллашга интиламиз.

Қаюмбой ДЕҲҚОНБОВ,
Ўртачирчиқ тумани ҳокими.

● Чирчиқ суви муаммолари

ТЕЗКОР ГУРУХ ҲАРАКАТДА

Чирчиқ дарёсининг халқ хўжалигида ниҳоятда катта аҳамиятга эга эканлиги ҳаммага маълум. Унинг шўх суви қатор нурхоналарни ҳаракатга келтиради, бундан ташқари бебаҳо оби-ҳаёт манбаидир. Унинг атрофида жойлашган шаҳарлар ва туманлар саноат корхоналари, қишлоқ хўжалиги ундан таъминланади. Республикаимиз пойтахти аҳолиси эҳтиёжи учун ишлатилаётган ичимлик сув ҳам асосан шу дарёниқидир.

Шундай бўлган дарё сувининг тозаланини таъминлаш муҳим вазифа ҳисобланади. Кейинги йилларда бунга эътибор бироз сусайган унга оқаваларни оқизиш кўпайди, қирғоқларида турли ахлат-чиқиндилар уюмлари пайдо бўлди. Бу эса экологиянинг бузилишига олиб келди. Бундай ахволга хотима бериш мақсадида вилоят табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси Чирчиқ дарёсини доим назорат остида сақловчи махсус тезкор гуруҳ ташкил этди. Бу гуруҳ аъзолари Чирчиқ бўйлаб экологик аҳволни мунтазам текшириб турадилар. Кейинги ойларда ҳам бир қанча шундай тадбирлар амалга оширилди. Чирчиқ сувини муҳофаза қилиш минтақасида жойлашган 200 дан ортиқ корхонанинг айримларида табиат муҳофазасига етарли эътибор берилмаётганлиги аниқланди.

Янгийўл туманида Чирчиқ дарёси яқинидаги қатор ерларда рухсатсиз қум-шағал қазиб олишни йўлга қўйишган. Бундай ўзбошимчилик тегишлича жазоланди. Гуруҳнинг тақдимномаси билан табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси бу ишларни тўхтатиш ҳақида қарор чиқарди. «Тошсувқурилиш»нинг 2-кўчма механизациялашган колоннасининг карьерини шундай «жазоланди».

Зангиота автомобиль йўллари бошқармаси қум-шағал карьеридида ҳам иш жараёни тўхтатиб қўйилди. Бўстонлик туман автомобиль йўллари бошқармасида нефть маҳсулотларини сақлаш қондалари бузилганлигини оқибатида нефть маҳсулотлари дарёга оқиб, уни ифлос қилган. Бу ишга масъулиятли бўлган бошқарма бош инженери ўз ҳисобидан 1200 сўм жарима тўлади.

Айни вақтда бу ишда ижобий ўзгаришга эришаётганларни ҳам мамнунлик билан таъкидлаш лозим. Қўйлиқ норуда материаллар заводининг Чиноздаги 5-цеҳи раҳбарлиги табиатни муҳофаза қилиш нозирлари кўрсатмаларига доим тўғри муносабатда бўлмоқда. Масалан, март ойида ўтказилган текширишда аниқланган камчиликларни тезроқ бартараф этиш топширилган эди. Цех раҳбари дарҳол чора кўрди. Цех ҳудуди тозаланди, барча меёрий ҳужжатлар ишлаб чиқилди. Экологик аҳвол лозим даражага келтирилди.

М. ИШЧЕНКО,
тезкор гуруҳ раҳбари.

Янгибод шаҳар автомобиль комбинатида табиатни муҳофаза қилишга қаратилган чоралар муттасил кўрилмоқда. Шу мақсадда диагностика пости ташкил этилди.

Бу ерда автомашиналар ҳар кун кўрикдан ўтказилади. Айниқса, уларнинг ёнилғи ёнадиган қисмлари синчиклаб текширилади, ҳавога чиқараётган зарарли газ миқдорини ўлчашга алоҳида эътибор берилади. Агар у меёрдагидан юқори бўлса, автомашина рейсга чиқарилмай, бу камчилик бартараф этилади.

Суратда: диагностика пости ходими Олег Пишкин замонавий мосламалар ёрдамида автомашиналарни текширувдан ўтказмоқда. Даврон АҲМАД олган сурат.

САҲИФАДА: • Коинотда ҳам мезон бор • Тўрсиз, қармоқсиз тутади

ҲАМ АРЗОН, ҲАМ ЗАРАРСИЗ

КУЙИЧИРЧИҚ туман хўжаликларида биология фабрикаси 1989 йилдан буён қишлоқ хўжалик, боғ ва полиз экинларини зарарли ҳашоратлардан ҳимоя қилиш бўйича фаолият кўрсатиб келмоқда. Унда уч турдаги фойдали ҳашоратлар кўпайтирилади. Булар — олтинкуз, трихограмма ҳамда хабрабракондир.

Фабрикамиз 1996 йилда ҳам туманимиздаги ўнта жамоа хўжаликларида фойдали ҳашорат етказиб бериб, беминнат хизмат кўрсатди. Янгийўл ва Бўка туманлари хўжаликларида ҳам талабларига кўра маҳсулот ҳўна-тамиз. Биз етиштираётган фойдали ҳашоратларимиз жамоа хўжаликларида иқтисодий томондан фойда келтирмоқда. Чунки, унинг таннари кимёвий препаратларга қараганда анча арзон ҳамда кўп меҳнат талаб қилмайди. Кимёвий усулни қўллаш эса кўп меҳнат ва маблағ талаб қилади, табиатни заҳарлайди. Фойдали ҳашоратларни ҳам қириб юборади.

Энтомофаглар — фойдали ҳашоратлар табиатда ўз-ўзидан кўпаяди. Улар гўзанинг, боғ ва полиз экинларининг буталарига, барглари остига тухум қўяди. Агар табиатда зарарли ҳашоратларнинг бу қушандалари бўлмаганда, улар жуда кўпайиб кетган бўларди. Масалан, шира деярли барча маданий ўсимликларнинг душманидир. Бу кичкина ҳашорат барглари ширбанини сўриб олади. Бир хил ҳашоратлар барглари еса, иккинчиси гулини, учинчиси мева-

сини ейди. Дала ва полиз экинларидаги шира, ўргимчаккана ва куртларга қарши курашишда биз етишти- раётган энтомофаглар жуда фойда- лидир. Биологик усул эрта баҳордан дефолация давригача қўлланилади. Фойдали ҳашоратлардан бири ол-

Биологик усулга — кенг йўл

тинкуз капалагининг турлари жуда кўп. У шира, ўргимчаккана, кичик ёш- даги кўсак курти ва тухумини йўқо- тишда қўлланилади. Трихограмма эса кўсак курти, олма курти, уларнинг ли- чинкаси ва тухуми қушандасидир. Бракон кузги тунлам, кўсак курти, макка курти тухумхўридир. У ўрта ва катта ёшдаги куртларни қиради, кур- тни чақиб ўлдиради ва шу курт та- насига тухум қўяди. Тухумдан личин- ка чиқиб, у шу курт билан озиклана- ди ва бракон учиб чиқади. Табиатда 6-7 марта авлоди туғилади. 1996 йил фабрикамиз 15500 гектарга олтин- кўз, 320 гектарга хабрабракон, 8727 гектарга трихограмма етиштириб берди. Бу йил ҳам катта ҳажмдаги буюртмалар бажарилди. Шартнома асосида туманимиз жами экин

майдонларини биологик усулда ҳи- моялайди. Хўжаликларга истаган миқдорда маҳсулот етказиб бера- миз.

Шунга қарамай охири пайтда биологик фабрика ва лаборатория- ларга эътибор сусайиб кетди. Хў- жаликлар олинган маҳсулотлари учун фабрика ҳисобига маблағни ўз вақтида ўтказишмаяпти. Нати- жада энтомофагларни кўпайтириш учун озуқа олиб келишга маблағ етишмаяпти. Ишлатилган электр манбаи, газ ва давлат солиқлари- ни тўлашда, ишчи-ходимларни маош билан ўз вақтида таъминлаш- да қийинчиликлар вужудга келмоқ- да.

Юқоридаги камчиликларни бар- тараф қилишда бизга вилоят та- биатни муҳофаза қилиш кўмитаси томонидан жуда катта ёрдам кўр- сатилди. Биофабрикамизга у 500 минг сўм маблағ ажратди. Натижа- да фабрикамиз ўз фаолиятини ан- ча тиклаб олди, туманимиз жамоа хўжаликларида ўзининг беминнат хизматини кўрсатиб, энтомофаг- ларни улар истаган миқдорда ет- казиб беришга ҳаракат қилмоқда.

Қишлоқ хўжалик корхоналари экинлар зараркундаларига қар- ши курашда биологик фабрикамиз маҳсулотларидан кенгроқ фойдала- нишларини истар эдик. Улар табиа- тимиз мусавфоллигини саклайди ва каттагина маблағни тежаш, инсон саломатлигини мустаҳкамлашга ёр- дам беради.

Бўрибой ЭРМАТОВ,
Куйичирчиқ туман
хўжаликларида биофабрика
директори.

• Сўраган эдингиз

БУТУН ЖОНЗОТ УЧУН ЗАРУР

Кейинги вақтларда атмосферанинг озон қатлами ҳақида жуда кўп гап-сўзлар эшитяпмиз. Унда пайдо бўлган тешик ер юзидаги жонзотлар учун хавфли эканлиги таъкидланмоқда. Биз бу қатлам ҳақида ту- зукроқ тушунчага эга бўлишни истар эдик. Ҳурматли таҳририят, илтимосимизни ҳисобга олиб, озон қат- лами нима, унинг фойдаси ҳақида қисқача маълумот берсангиз.

М. САИДАЛИХЎЖАЕВА,
Олмалиқ шаҳри.

Эсингизда бўлса, шу йилнинг май ойи ўрталарида республи- камиз пойтахтида озон қатлами- ни бузувчи моддалар бўйича Монреал баённомаси юзасидан иккинчи ҳукуматлараро маслаҳат учрашуви бўлиб ўтган эди. Бу озоннинг бузилишини ва камайи- шини олдини олиш билан боғлиқ бўлган муаммоларни ҳал қилиш юзасидан катта анжуман бўлди.

Авалло шуни айтиш керакки, биз «атмосфера» деганимизда ҳавонинг пастки қатламини на- зарда тутамиз. Ундан сўнг тро- посфера бошланади. Сўнгра ун- дан тахминан 40 километрча ба- ландликдаги қатламни стратос- фера, деб атаймиз. Тахминан 20 километр баландликда озон қат- лами бор.

Атмосфера ҳавоси қуйидаги табиий таркибга эга. Унинг 79 фоизини азот, салкам 21 фоизи- ни кислород ва оз миқдордаги инерт газлари ташкил этади. Ат- мосферанинг юқори қатламлари- да жуда кам миқдордаги озон бў- либ, у уч атомли O_3 кислороддан иборатдир. Биз эса икки атомли O_2 кислороди билан нафас ола- миз. Демак, уларнинг ўртасида фарқ бор. Уч атомли кислород шунчалик камки, агар уни денгиз ёки ернинг паст текислиги усти- га зич қатлам билан ёйсам, қа- линлиги бор-йўғи уч миллиметр- ни ташкил этади. Бироқ, стра- тосфера озонининг аҳамияти ни- ҳоятда каттадир. У қурраи замин- даги барча жонзотлар учун зар- рур бўлган ёруғлиқни ўтказиши. Айни вақтда ультрабошқаш нур- ланишининг зарарли таъсиридан бизни ҳимоя қлади.

Шу нарса маълум бўлдики, хлорнинг ниҳоятда фаол атоми таъсирида озон бузилмоқда. Хлорнинг битта атоми озоннинг юз мингтагача бўлган молекула- сини ишдан чиқаради. Бромнинг атомлари эса бундан 50-60 ба- равар кучли таъсир қилади.

Бундай атомлар атмосферага галонеглеродлар ёрдамида ёйи- лади. Улар 1930 йилда пайдо бўлган сунъий кимёвий бирикма- лардан иборатдир. Заҳарли эмас, портламайди ҳам. Ёнгинга сабаб ҳам бўлмайди. Юксак барқарор- лиги билан ажралиб туради. Шу- нинг учун совутич техникаси би- лан ёнгинларни ўчиришда, кимё- вий тозалашда, кўпikli пласт- массалар, электрон техникаси ва бошқа шу каби материаллар иш- лаб чиқаришда кенг қўлланилмоқ- да. 1986 йилда 1,1 миллион тон- на хлорфторкарбонлар тайёрлан- ган эди.

БМТ 1985 йилда озон қатла- мини ҳимоя қилиш бўйича Вена конвенциясини қабул қилган эди. 1987 йилнинг сентябрида эса бу қатламини бузишга олиб келадиг- ган моддалар бўйича Монреал баённомаси қабул қилинди. Шу ҳужжатлар барча мамлакатларни- нг бу йўналишдаги ҳамкорлиги- ни таъминлаши керак. Озонни бу- задиган моддаларни ишлаб чи- қариш ва истеъмол қилишни ту- гатиш жадвали ҳам тузилди.

Ўзбекистон Вена конвенцияси ва Монреал баённомасига 1993 йилнинг майида қўшилди. Респу- бликамизда турли вазирликлар ва идоралар вакилларида иборат ишчи гуруҳи ташкил этилди. Бу гуруҳ озон қатламига зарарли таъ- сир кўрсатишни камайтириш бўйича миллий дастурни ишлаб чиқиши лозим.

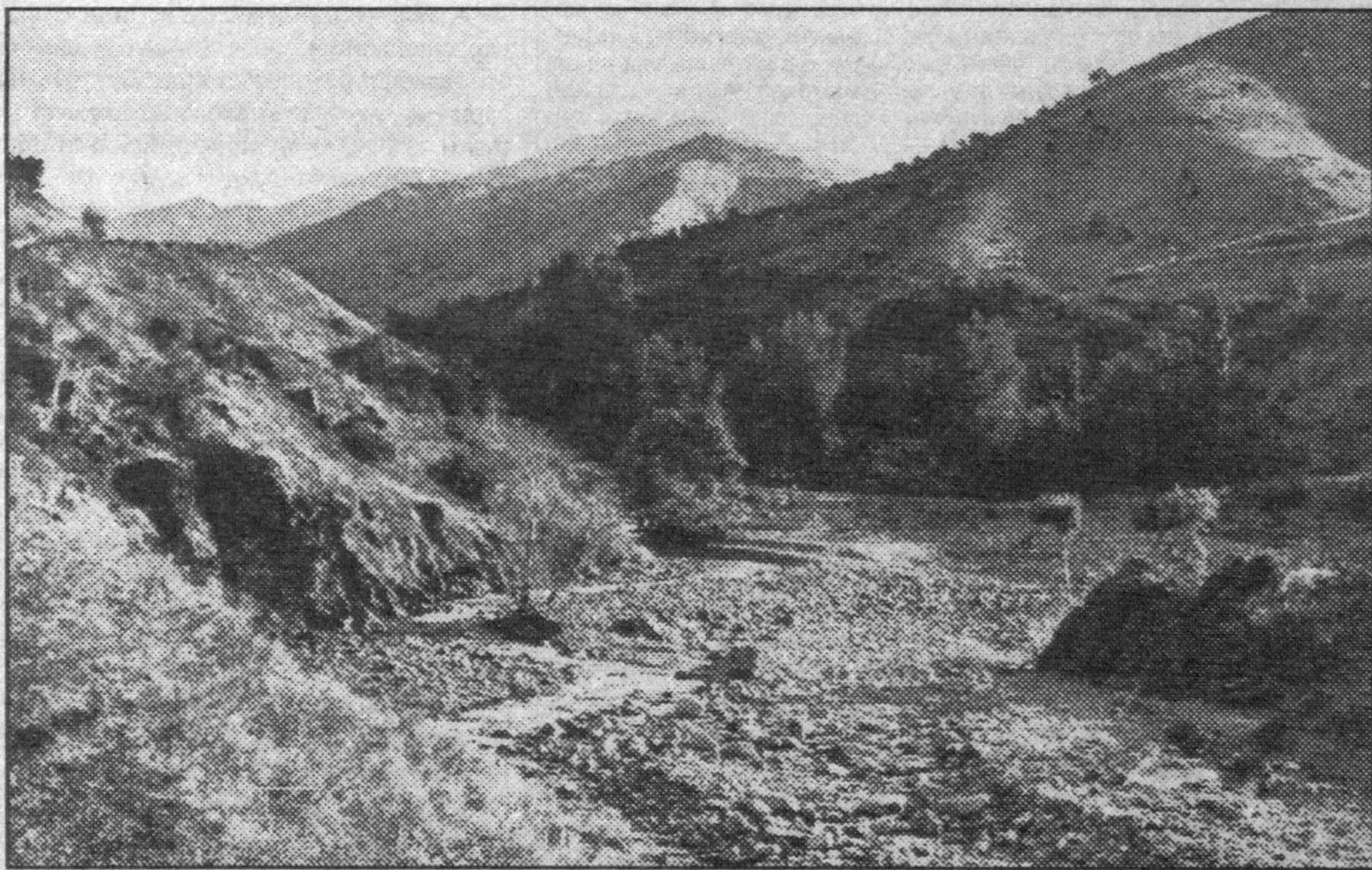
Бизнинг мамлакатимиз озонни- нг бузилишига олиб келадиган моддалар ишлаб чиқармайди. Ле- кин улардан анча кенг фойдала- нади. Иссиқ иқлим шароитларида бу моддаларнинг 24 фоизи сову- тиш қурилмаларида ва ҳавони кондиция қилишда, 11 фоизи ён- гинни ўчириш воситаларида, 10 фоизи эритувчилар сифатида, 4 фоизи кўпikli пластмасса ишлаб чиқаришда фойдаланилмоқда. Ўз- бекистоннинг иқлим шароитлари, шунингдек, қишлоқ хўжалик маҳ- сулотлари етиштиришнинг катта ҳажми бундай совутиш маҳсуло- тига эҳтиёжни оширишга олиб келмоқда. Лекин шунга қарамай, ҳозирги вақтда бу муаммони ҳал қилишга қаратилган саъй-ҳаракат- лар кенг кўламда бошлаб юборил- ди. Қишлоқ ва сув хўжалиги, олий ва ўрта таълим вазирликлари, Ўз- бекистон Фанлар академиясини- нг 36 та илмий-тадқиқот ташки- лотлари шу ишлар билан шуғул- ланмоқда. 1994 йилда республи- када халқаро совуқшунослик ин- ститутининг миллий кўмитаси, қиш- лоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ҳу- зурида «Совуқ» илмий-муҳандис- лик маркази барпо этилди.

Ўзбекистондаги саноат сову- тиш қурилмаларини пропан-бутан фракцияси асосида ишлашга ўт- казиш бу соҳадаги ишларнинг ис- тикболли йўналишларидан бири ҳисобланади. Бу ишланма Гули- стон ёғ-экстракция заводидан му- ваффақиятли синаб кўрилди ва яхши натижа берди. Ҳозир у бўйи- ча зарур меёрий-услубий ҳужжат- лар тайёрланмоқда.

Ўзбекистон Олий Мажлиси ўт- ган йили «Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида» қо- нун қабул қилди. Унда азонга зар- рар келтирувчи моддаларни унга хавфли бўлмаган моддалар билан алмаштириш ва уни ҳисобга олиш бўйича ишларни олиб бориш тар- тиби белгиланди. Таркибида бун- дай моддалар бўлган маҳсулотни олиб келиш учун махсус лицен- зиялар бўлиши лозимлиги таъкид- ланди.

Биз ҳали бу соҳада жуда кам иш қилинганини биламиз. Чунки миллий дастурни ишлаб чиқиш машаққатли иш бўлиб, жуда кўп, турли хил тармоқлар ва мутахас- сисларни жалб қилишни талаб этади. Қатор мавжуд қийинчилик- ларга қарамай уни ишлаб чиқиш- ни тезроқ тугатиш учун бутун куч- ғайратлар, имкониятлар ишга со- линади.

Валентина РИЖОВА,
Ўзбекистон Республикаси
давлат табиатни
муҳофаза қилиш кўмитаси
атмосфера ҳавосини муҳофа-
за қилиш бўйича бош бош-
қарма бошлиғи.

ТҮРТ ОЁҚЛИ БАЛИҚ ОВЧИСИ

Арнасой ва Айдар кўлларининг балиқ захиралари ҳам кў- пайиб бормоқда. Жиззах ва Самарқанд вилоятлари балиқчилик хўжаликларининг ўнлаб бригадалари бу ерда балиқ овлаш би- лан шуғулланадилар. Яқинда шу ердаги балиқчилар шийпонла- ридан бирида бўлдим. Бу ерда асосан чинозлик ёшлар ишла- шар экан. Тўрт оёқли балиқ овчиси ҳақидаги ҳикояни шулардан эшитдим.

— Кунлардан бир кун маҳаллий балиқчилар бизга кучук боласини совға қилдилар, — ҳикоясини бош- лади балиқчилар бригадири Нико- лай Иванович Ильинов. — Биз уни Тузлук деб атадик. Бир кун балиқчилар уни қирғоқдан сувга шўн- гиганини ва оғзида балиқ билан чиққанини кўриб қолишди. Шу кун- дан бошлаб Тузлукни қайиқда бир- га олиб юрадиган бўлиб қолдик.

Эрта тонг. Балиқчилар сафарга хо- зирланишмоқда. Қайиқлар бирин-кетин

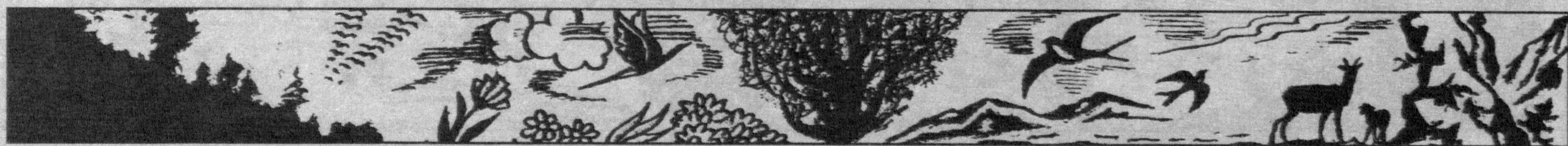
Журналист ён дафтаридан

сузиб кетди. Бригадир қайиғи олдида Тузлук турарди. Ов жойига етиб келин- гач, балиқчилар ўз ўринларини эгалла- дилар. Бригадир «кетдик» деди. Бир зум-

да қайиқлар олдинга интилишди, улар- нинг орқасидан тўрт занжири судралиб борарди. Тўрт ярим доира шаклида сувга чўкди, сўнгра балиқчилар махсус лебед- калар билан 250 метрлик бу ов қурилини торта бошладилар. У қирғоққа яқинлаш- ган сари тушган балиқлар қуёш нури ости- да кумушдек товланарди. Айрим ба- лиқлар тўрт устидан ошиб ўтарди. Шун- да пайтда Тузлук ишга киришарди. У қочмоқчи бўлган балиқни тутиб оларди. Ниҳоятда тез ҳаракат қилар, сувдан ку- руқ чиқмасди.

— Тузлукнинг бошқа итлардан фарқ қиладиган бу «тавсифи»дан биз ҳам хайратланамиз. Айни вақтда хурсанд бўламиз, у биз учун бамисоли омад келтирадиган тумор бўлиб қолган, — деди ҳикоясининг охирида балиқчилар бригадири.

М. МАҲМУТОВ.

САҲИҲАДА: • Хар тўғрида • Бу қизик • Турфа олам • Ҳоҳ ишонинг, ҳоҳ ишонманг •

ЧИГИРТКАЛАР ХАРОБ ҚИЛДИ

• БУ ЙИЛ Россия чигирткалар хуружидан катта иқтисодий зарар кўрадиган бўлди. Унга қарши кураш учун маблағ умуман ажратилмаганлиги оқибатида бу хашоратларга қарши ҳеч қандай чора-тадбирлар қўрилмапти. Чигирткалар фақатгина июнь ойининг биринчи ярмида 350 минг гектар майдондаги экинларни хароб қилди. Бу билан сўнгги йиллардаги барча «рекорд»лар ортда қолди. Айниқса, бу ёвуз душман Волгоград, Ростов вилоятлари, Ставропол ўлкаси, Қалмиқистон ва Тувага катта зарар келтирди. Чигирткалар тўдаси сони тобора ортиб бормоқда. Биргина Херсон вилоятига етказилган зарар бир миллион доллардан ҳам ошиб кетди.

ҲОСИЯТИ КЎП ЭКАН

• ИТАЛИЯ тиббиётчилари олиб борган тадқиқотлар натижасида ҳар куни тановул қилинадиган оддий ноннинг ажойиб ҳосиятлари борлигини кўрсатмоқда. Энг қадимги озиқ-овқат маҳсулотларидан бирининг янги-янги фойдали қирралари кашф қилинмоқда.

Италиялик олимларнинг фикрича, нон қариесни олдини олиш хусусиятига ҳам эга экан. Ноннинг бундай «даволаш» сири шундаки, таъкидлашда мутахассислар, у чайналаётганда таркибидаги моддалар киши оғзида шундай кимёвий «муҳитни» вужудга келтирадики, у қариесни келтириб чиқарадиган бактерияларнинг кўпайишига йўл қўймайди. Нон уволари ва таркибидаги толалар тишларни тозалайди. Албатта, таъкидлашда мутахассислар, нон ҳеч вақт тиш пастаси ва четқаси ўрнини босолмайди, бироқ улар тишни парвариш қилишга анча муваффақиятли ёрдам беради.

Ноннинг фойдали хоссалари шу билангина чекланмайди. Унинг таркибидаги моддалар киши танасининг турли вазибаларини тартибга солишга ҳам таъсир кўрсатади. Бу ҳам муҳимдир, дейишмоқда италиялик шифокорлар. Масалан, нон таркибида ўсимликлар толалари кўп бўлади. Улар эса ҳозирги ривожланган замонга хос бўлган юрак-қон томир, диабет каби касалликларнинг юзага келишини камайтиришга ёрдам беради.

Қисқаси, италиялик тиббиётчилар кўпроқ нон тановул қилинг, бироқ бунда парҳезни ҳам унутманг, демоқдалар.

ОИЛАВИЙ ЖАНЖАЛЛАРГА ЧЕК ҚЎЙИНГ

• ОИЛАВИЙ жанжаллар кайфиятни бузибгина қолмай, айна вақтда тананинг иммун тизимини ҳам сусайтирар экан. Оғая штатидаги университет тиббиётчилари илмий-тадқиқот ишлари натижасида шундай хулосага келдилар. Уларнинг тўқсонга ёш оилада олиб борган кузатишлари шундан далolat берди. Тадқиқот шартларига мувофиқ ёш эр-хотинлар ўзаро оилавий бюджетни тақсимлаш, қайноналарга муносабатни муҳокама қилдилар. Жанжаллар натижасида эр-хотиннинг икковида иммун тизими сусайганлиги аниқланди. Айниқса, оилавий зиддиятлар аёлларнинг иммунитетига кўпроқ зарар етказаркан.

СОНИЯДА 117 ТА МОМАҚАЛДИРОК

• МОМАҚАЛДИРОК табиатнинг қизик хусусиятлари қаторига қиради. Ҳисобларга қараганда бу ноёб ҳодиса курраи заминда ҳар сонияда 117 марта содир бўлар экан. Момақалдинок гулдираб, еру-қўкни ларзага солади. Чунки, у жуда қудратли кучга эга. Чақмоғининг йўналишида токнинг кучи юзларча минг амперга етди.

ДЕНГИЗ ҚАЪРИДА ЁТИПТИ

• ДЕНГИЗЧИЛИК қадимги касб-корлардан ҳисобланади. Кишилар бу иш билан деярли 2 минг йилдан бери шуғулланиб келмоқдалар. Шу давр мобайнида ҳар йили ўрта ҳисобда 500 тага яқин турли кемалар денгиз қаърига ғарқ бўлмоқдалар. Шундай бўлгач, ҳозирги вақтда денгизлар ва уммонлар остида ками билан бир миллионга кема чўкиб ётипти. Америкалик уммоншунослар Макс Рехтцингер ва Оливер Роберт Террилар шундай фикрга келдилар.

Уларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, биргина Кариб хавзасида (Флорида ярим ороли соҳиллари ва Багам ороллари) фақатгина 1500 йил билан 1850 йил оралиғида 1300 тадан 4000 тагача кема чўкиб кетган.

XIX аср ўрталарида ҳар йили 3000 тага яқин кема ғарқ бўлган. Бизнинг кунларимиздаги аҳвол ҳам ташвишлидир. 1902 йилдан ҳозирги вақтга ҳар йили ўртача 400 та кема ҳалокатга учрамоқда.

ЯНА БИР ЖУМБОК

• НОМАЪЛУМ учар объект Япония яқинидаги денгизга қулаб тушди. Бу ҳодисани Япония денгизида катердан тушиб ишлаётган икки фаввос ўз кўзлари билан кўрганлар. Ҳиого префектурасидаги Касуми бандаргоҳидан бир ярим километр масофада турган бу кишиларнинг далolat

беришича, 24 июнь куни соат бешларда бу ғаройиб объект орқасидан оқ тутунли из қолдириб, осмонда таҳминан йигирма дақиқа учгач, сувга қулаб тушган. Бунда портлаш овози аниқ эшитилган.

Фаввослар бу воқеа ҳақида Япония денгиздаги хавфсизлик бошқармасининг Касуми шаҳридаги бўлини масига дарҳол хабар берганлар. Бироқ, воқеа содир бўлган минтақага юборилган катерлар ва вертолётлар ҳеч нарса топа олмадилар. Сув юзида фақат мой доғи топилган. У авиацияда ишлатиладиган ёнилғи ва мойлар турларига ўхшамас эди. Мутахассислар доғни текширгач, шундай хулосага келдилар. Воқеа содир бўлган вақтда бу ерда ҳеч қандай самолёт ёки вертолётлар учмаган. Бу номаълум учар ликопчалар билан боғлиқ яна бир жумбоқ бўлди.

КИТ ҚАНЧА ЯШАЙДИ?

• ЯҚИН вақтларда ҳам бу улкан жониворлар ўртача қирқ йил атрофида яшайди, деган фикр ҳукмрон эди. Бироқ, ҳозир олимлар қатъий шундай дейишга шошилишмаяпти.

Ғаройиб топилма фикрни ўзгартириб юборди. Бир гуруҳ эскимослар ов пайтида Греландия китини тутиб олдилар. У нимталанганида жонивор танасида гарпуннинг тошдан ишланган учини топдилар. Аляска аҳолиси юз йилдан бери гарпуннинг бундай қисмини тош ўрнига металлдан ясамоқдалар. Бу китнинг бир асрдан ортиқ яшаганлигини кўрсатади. Тошдан ясалган курулларни радиоизотон билан таҳлил қилиш натижасида уларнинг ёши камида 130 да эканлиги маълум бўлди. Ана энди, китлар қанча вақт умр кўришлари ҳақида қатъий фикр билдириб кўринг-чи!?

ЎРГАТИЛГАН АСАЛАРИЛАР

• УФА яқинидаги энг йирик «Ал-лексеевский» давлат хўжалигида асаларилар ўргатилмоқда. Кимёгар-биолог Оксана Коновалова шу иш билан шуғулланмоқда. У инлардан бирининг олдида ширин сув тўлдирилган саёз идишни қўйиб, унга бодринг гуллари ботиради.

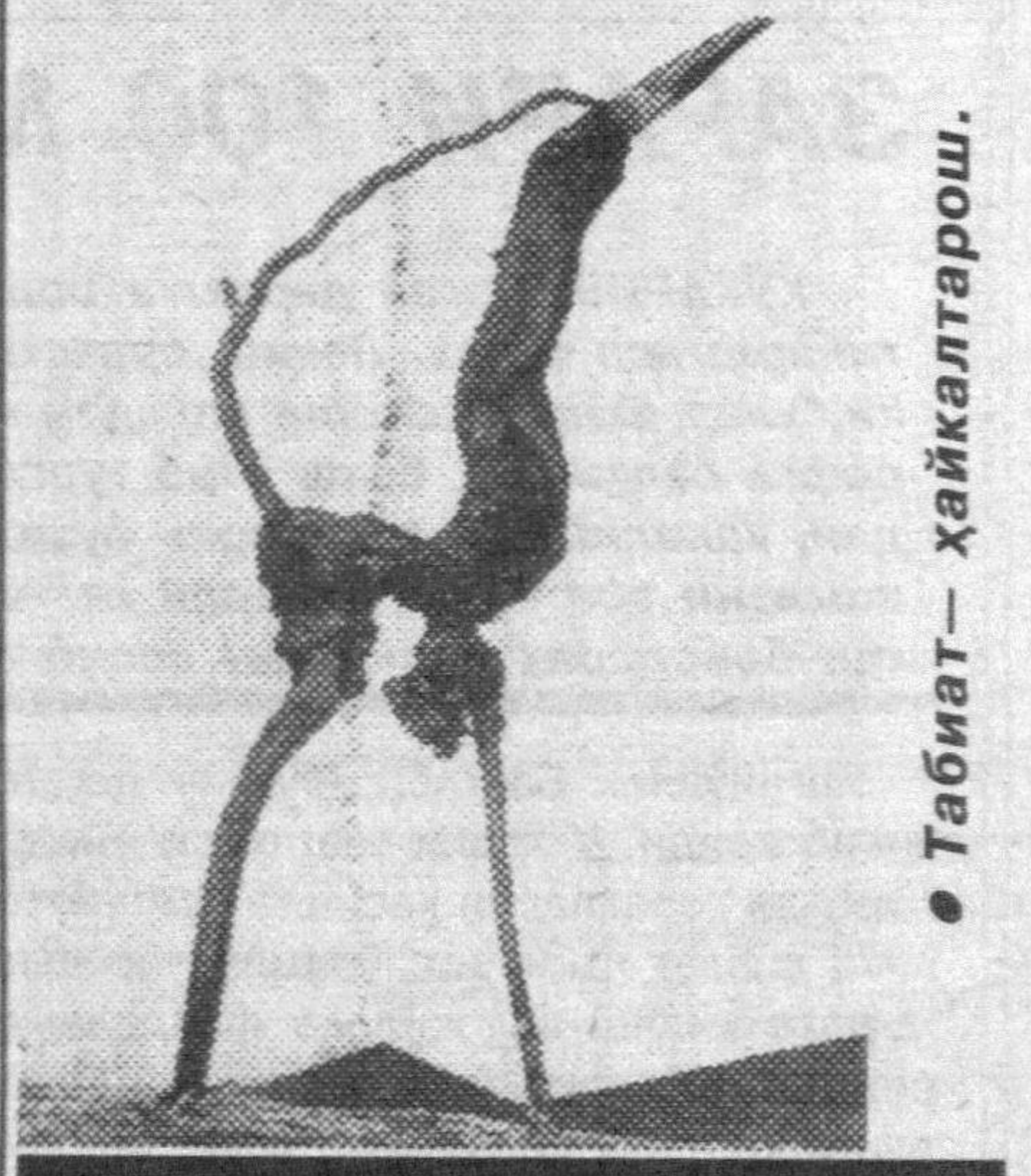
Ширинликка ўрганган асаларилар фақат луқмани топиш илинжида гуллаган бодринглар атрофида гирди-капалак бўладилар. Улар шу гулларга қўниб, уни чанглатади. 26 асалари оиласи майдонлардаги бодринг гуллари чанглатишда қатнашмоқдалар.

ЎЗИ 7 ЁШДА, АММО ИСТЕЪДОДИ...

• ПЕРУДАГИ Сан-Маркос университетининг аудиториясига йиғилган олимлар унинг маърузасини гоҳ ҳайратла-

• Сиз қандай изоҳлайсиз? Тўлқин ЛУТФУЛЛАЕВ олган сурат.

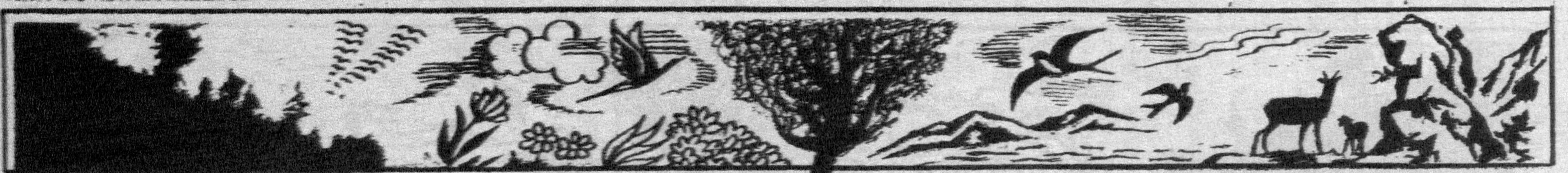

• Табиат — ҳайкалтарош.

ниб, гоҳ кўзларига ишонмай тинглар эдилар. У баён қилаётган илмий ишнинг мавзуси шундай эди: «Ошқозон-ичак йўллариининг айрим симптоматик жихатлари ҳақида». Маъруза қилаётган болачанинги ёши... еттида экан. Олимлар унинг маърузасидан ҳам ўзига қизиқиб қарардилар.

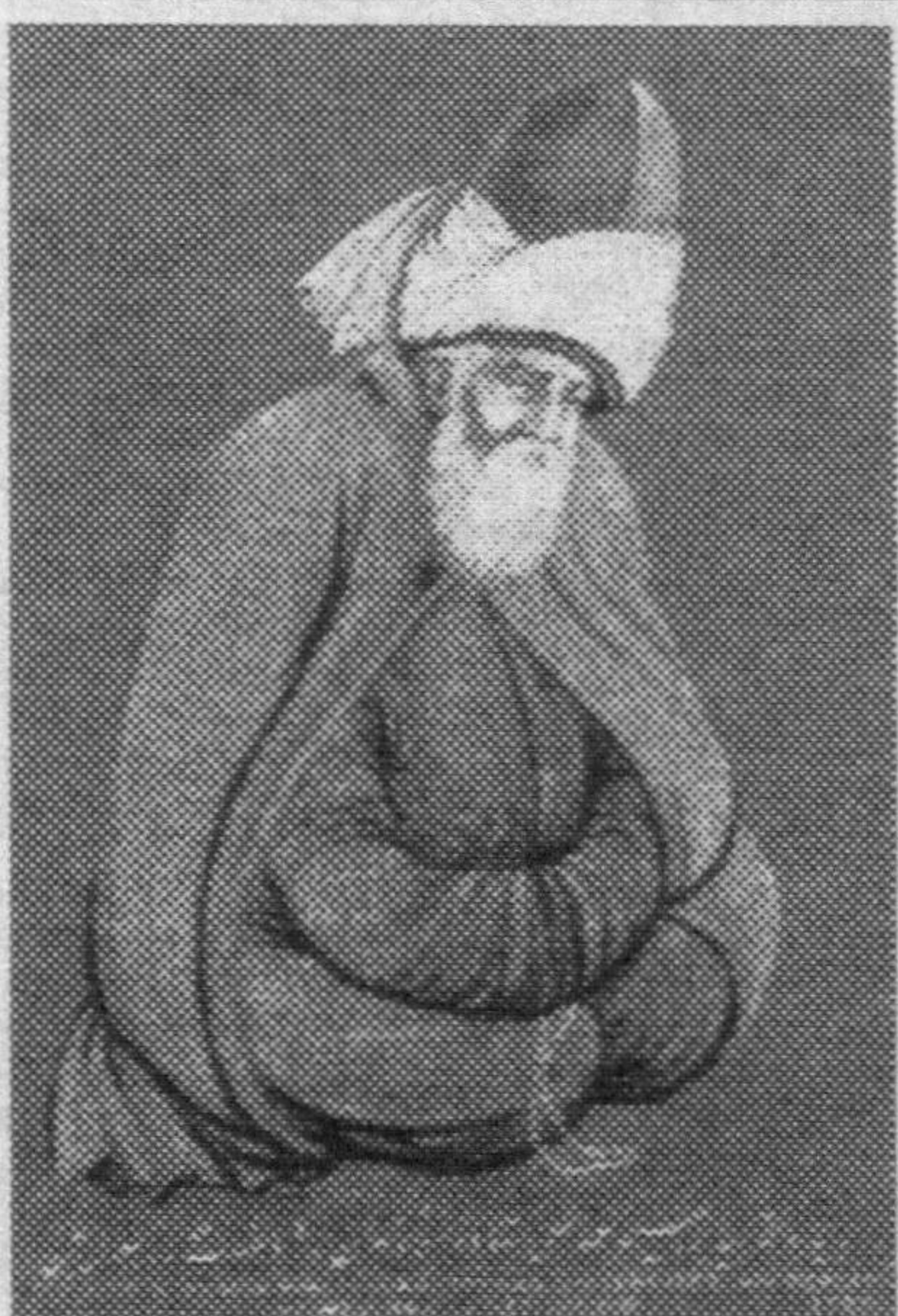
Перулик Диего Утор гўдаклигидан ғайри одатлари билан атрофдагиларни ҳайрон қолдирарди. У уч ёшлигидаёқ бемалол ўқир, барча асосий арифметик ҳисоб-китобларни билар, пианинода қийналмай куй чалар эди. Шунинг учун ҳам тиббиёт бўйича китоблар ва дарсликларни катта қизиқиш билан мутулаа қила бошлади. Беш ёшидаёқ истисно тариқасида Сан-Маркос университетининг тиббиёт факультетидаги лекцияларга қатнаш бошлади. Бироқ, Диего оддий мактабни ҳам тарк этмади. Ҳафтада бир кун тўртинчи синфга бориб турди. Бу унинг учун синфдошларидан орқада қолмасликка кифоя қилади.

Университетдаги лекция тугаганидан кейин йиғилганлар Диегонинг фортепианода бастакорлар Бетховен ва Верди мусиқа асарларини ихро этишини мамнун бўлиб тингладилар, деб ёзади «Труд» газетаси.

МАЪНАВИЯТИМИЗ САРЧАШМАЛАРИ

«ПОК ЯША, ИЛМ ЎРГАН»

Кунлардан бир кун бир Курбақа анҳор бўйига сувдан сакраб чиқса, уяси олдида турган Сичқон салом берибди. Курбақа алик олибди. Икки орада дўстлик пайдо бўлибди. Сичқон дўсти билан суҳбатлашиб тургиси келаркан. Аммо Курбақа сувга шўнғиб кетавераркан.

— Мен сен билан чақ-чақлашиб юргим келади. Сен бўлсанг, бир сония суҳбатлашмасданок сувга тушиб кетаверасан, — дебди Сичқон ўпкалаб.

— Ундай бўлса, узун ип то-пайлик-да, бир учини сенинг белингга, иккинчи учини эса, менинг белимга боғлаб қўяйлик. Қачон керак бўлсам, ипни тортсанг, чиқиб келавераман, — деб маслаҳат берибди Курбақа.

Шундай қилишибди ҳам. Иттифоқо бир кун Сичқон уяси-дан чиқиб, офтобда ётган экан, учиб бораётган Лочин таппа чангаллаб, осмони фалакка кўтарилибди. Ипнинг иккинчи учиди Курбақа ҳам жон ҳовучлаб бораркан. Нодон ва ножинс дўстнинг ақлсиз маслаҳати икковини ҳам овчи домига гирифтор этибди.

... Дунё эпик шеъриятининг гултожиларидан бири «Маснавий маънавий» мингдан зиёд ана шундай ибратомуз ҳикоятлар мажмуаси бўлиб, 25 минг байтдан иборат. Унинг муаллифи буюк мутафаккир, файласуф шоир Жалолиддин Румий ёки Мавлавий Румийдир. Бўлажак санъаткор Жалолиддин 1207 йили Балхда зиёли оиласида туғилди. Унинг отаси Баҳоваддин Валад сўфизм ва фикҳ донишмандларидан бўлиб, замонасининг энг обрўли алломаси эди. Шунинг учун ҳам Султон Муҳаммад Хоразмшоҳ (1199-1220) уни саройга даъват этди.

Лекин, Валад бу таклифни рад этиб, мактабдорлик ҳамда илмий-ижодий ишлар билан машғул бўлди. Унинг обрўси кундан-кунга ошиб, турли ўлкалардан шогирдлар оқиб кела бошлади. Бунга кўролмаган Хоразмшоҳ саройда унга нисбатан бўҳтон таркатди. Султон ғазабидан кўрққан олим Жалолиддин 6 яшарлигида 400 шогирди ва оиласи билан Маккага қараб сафарга жўнади. Баҳоваддин йўлда Хуросону Эроннинг кўп шаҳарларида тўхтаб, замонасининг буюк донишмандлари билан ҳамсуҳбат бўлди. Жумладан, Нишопурда Фаридуддин Аттор ҳузурида бир неча ҳафта яшади. Аттор ёш Жалолиддинни севиб қолди, кейинчалик «Асрорнома» достонини унга бағишлайди. Жа-

Жалолиддин Румий Шарқ фалсафий тараққиётига жиддий таъсир этган, жаҳон маънавияти тарихида чуқур из қолдирган мутафаккирлардандир. Шунинг учун ҳам ЮНЕСКО 1997 йилни «Жалолиддин Румий йили» деб эълон қилди

лолиддин Дамашқ ва Бағдод мадрасаларида буюк олимлар ҳузурида илм ўрганишни давом эттирди. Ҳалабда ҳадис, тарих, фалсафа, калом ва илми бадеъ алломаларидан бўлмиш Умар бинни Аҳмад бинни Ҳиббатуллоҳдан дарс олди. Ана шу йиллардан бошлаб у «Румий» таҳаллуси билан шеърлар ёза бошлади. Шундан сўнг Жалолиддин Румий Кунё шаҳрига келиб, муқим яшай бошлади ва мадрасаларда дарс айтди.

Барча манбаа ва тадқиқотларда Жалолиддин Румий шахсияти камолотида буюк шоир ва шайх Шамси Табрезийнинг таъсири кучли эканлиги таъкидланади. Румийнинг ўзи ҳам бир шеърида «Агар Аттор менига руҳ бахш этган бўлса, Шамси Табрезий тилсим калитини тутқазди» дейди. Зероки, 1244 йили Шамси Табрезий Кунёга келади ва Румий уч йил давомида ундан муттасил таълим олади: фалсафани, ҳусусан, сўфизм таълимотини мукаммал

(Сенинг хуснинг — юзингу лабларинг гулшакар манбаидир, қош-ки сотсанг эди, бир оз сотиб олган бўлардим). Шунинг учун ҳам ўтмишда яратилган кўп ишқий қиссаларда гоҳ ошиқ тилидан, баъзан маъшуқа нутқида Румийнинг ғазаллари кўплаб келтирилади; улар қиссаларга ўзгача файз ва тароват бахш этади.

Шоир рубоийлари ҳам мавзу жиҳатидан ранг-баранг, ғоявий йўналиши, бадиий кудрати нуктаи назардан ғоятда мумтоз ва жозибалидир. Уларда ишқ-муҳаббат, ахлоқ-одоб, ижтимоий-фалсафий масалалар теран ифодаланган:

Дури зи бародари мунофиқ
баҳтар,
Парҳез зи ёри номувофиқ
беҳтар.
Хоки қадами ёри мувофиқ,
ҳаққо
Аз хуни бародари мунофиқ
беҳтар.

«Инсон Тангрининг устурлобидир. Фақат, бу устурлобни билдиган мунажжим лозимдир. Дехқон ёки баққолнинг устурлоби бўлгани билан уни ишлатолмаганидан кейин нима фойдаси бор? Улар устурлобда кўринган фалаклар аҳволидан, ҳаракатларидан, буржлардан, буларнинг ўзгаришларию, таъсирларидан... нимани ҳам тушунардилар? Кўринадики, устурлоб мунажжим учун фойдалидир. Чунки, «Ўзини билган худосини ҳам билади» (Ҳадис). Шу нуктаи назардан устурлоб фалакларнинг қандай кўзгуси бўлса, инсон вужуди ҳам Оллоҳнинг шундай устурлобидир. Чунки, Қуръонда инсон тўғрисида: «Биз Одам ўғилларини азиз қилдик», дея буюрилган.

Улуғ Оллоҳ инсонни билимли, илм ва олим қилиб яратгани учун, инсон ўз борлигининг устурлобда вақти-вақти билан Тангри тажаллисини ва беназир гўзаллигини порлоқ бир ҳолда кўради. Бу Жамол кўзгуни ҳеч қачон тарк этмайди...»

Жалолиддин РУМИЙ.

эгаллайди, батамом унинг руҳиятига ўтиб кетади. Шунинг учун 1247 йилги бир исён пайтида Шамси Табрезий бедарак йўқолгач, Румий ўз ғазалларида «Шамси Табрезий», «Шамс» таҳаллусларини қўлай бошлади. Шоир ғазалларининг «Шамси Табрезий девони» номи билан шуҳрат қозонишининг боиси ҳам шунда. Жалолиддин Румий 1273 йили вафот этди.

Жалолиддин Румийдан бизга қадар шеърлар девони, «Макотиб», «Фих мо Фих» ҳамда «Маснавий маънавий» китоблари мерос бўлиб қолган. «Фих мо Фих» — «Ичиндаги ичиндадир» насрий асар бўлиб, олимнинг турли мажлис ва суҳбатлардаги фалсафий нутқларининг мажмуасидир. «Макотиб» эса муаллифнинг замондошлари ва устозлари билан бўлган турли ёзишмалари — мактубларидан иборат. Ҳар икки китобда ҳам муаллифнинг ижтимоий-фалсафий, ахлоқий-таълимию мушоҳадлари, сўфиёна қарашлари ўз аксини топди. Шоир девони 25 минг байтдан зиёд шеърларни ўз ичига олган. Жалолиддин Румий мажозий ишқ билан илоҳий севгини шу даражада юқори пардада, жўшу хурўш билан тасвирлайдики, профессор Р. Ходизода таъкидлаганларидек, «ўқувчи ғазалларнинг сўфиёна маъносини батамом нутиб, уларни лирик шеъриятнинг тенгсиз намуналарисифатида қабул қилади. Шоирнинг аксарият шеърларида айрилиқ дарди ҳам, ошиқнинг ёрига илтижоси-ю хусну камоли ҳам ажиб бир жозибада тасвирланади:

Аз руху лаб гулшакар бисёр
дарад хусни ту,
Кошки, бифрўхти,
то пореа бихаридаме.

(Мунофиқ биродардан йироқ юрган яхши, номувофиқ ёрдан кўнгул узмоқ яхши. Худо ҳаққи, содиқ ёрнинг хоки пойи, мунофиқ биродар қонидан яхши).

Хоҳи ки ҳамеша шоду
хуррам боши,
Ҳаржо ки рави,
азизу маҳрам боши.
Покиза шаву рост бизи,
илм омўз,
То тожи наберагони
Одам боши.

(Ҳамиша шоду хуррам яшаб, қаерга борсанг, азизу мукаррам бўлишни истасанг, покиза бўл, тўғри яша, илм ўрган. Ўшанда Одам Ато набираларининг тожиги айланасан).

Буюк мутафаккирга оламшумул шуҳрат келтирган асар «Маснавий маънавий» китобидир. Зероки, бу маснавийнинг ўзига хос яратилиш тарихи бўлгани каби, унда ифодаланган масалалар қамрови ҳам ҳақ-ҳудудсиз. Етти жилд (дафтар)дан иборат асарнинг дастлабки қисмларини шогирди Ҳисомиддин Чалабий устози оғзидан ёзиб олиб, кейин таҳриридан ўтказган. Чалабий вафотидан сўнг Румий асар давомини ўн йилда ёзиб тугатди. Китоб ўз вақтида ва кейинчалик ҳам муаллиф номининг дунёга кенг тарқалишига сабаб бўлди. Чунки, биринчидан, Жалолиддин Румий маснавийда Шарку Фарб олимларининг, ҳатто, қадимий дунё файласуфларининг фалсафий қарашларини кенг ўқувчилар оммасига тушунарли ва содда бир услубда шеърый йўл билан таърифлаб беради, шарҳлайди. Турли сўфий оқимлар ҳамда уларнинг таълимот ва талаблари билан боғлиқ назария,

атамаларни лўнда тарзда тушунтиради. Иккинчидан, ўзининг ижтимоий-фалсафий, диний, сўфий қарашлари баёни жараёнида жуда кўп ҳикоят, афсона, масал ва латифалардан фойдаланади. Санойи ва Аттор каби сўфий шоирлардан фарқли ўлароқ Румий ҳикоятлари ҳаёт ҳақиқатига яқин. Уларнинг ҳар бирида қиссадан ҳисса тарзида алоҳида ҳикматомуз хулосалар, танбехлар мавжуд. Масалан, «Баққол ва Тутининг ёғни тўкиб юбориши», «Савдогар ва унинг Тутиси», «Саҳоватда Ҳотами Тойдан ўтган халифа», «Қазвийнийнинг кураги остига нақш тушириши», «Карнинг бемор кўшинини кўришга боргани», «Лукмон ва қуллар», «Муҳтасиб ва маст» сингари юзлаб ҳикоятларда Жалолиддин Румий ношудлик, фирромлик, тўхмат, калтафаҳмлик, такаббурлик, судхўрлик, баднафслик сингари ғайриинсоний ҳатти-ҳаракатларни қаттиқ қоралаб, ақлу фаросат, сабру қаноат, ростгўйлигу ҳалоллик, камтарлигу саҳоватпешаликни тарғиб этади. «Мен етмиш икки миллат билан иттифоқда ва бирликдаман» деган Румий жуда кўп ҳикояларида инсон қадрини улуғлайди, инсонпарварлик ғояларини исломий аҳкомлар билан чамбарчас боғлаган ҳолда тарғиб ва ташвиқ этади.

«Уч ўғри ва боғбон», «Лўли бола», «Туя ва ҳаммом», «Муаллим ва шогирдлари» сингари бир туркум ҳикояларда Румий ҳаётий иллатлар, инсонларда учрайдиган салбий хислатлар устидан лутф билан кулади, ҳажвий ҳолат яратади. Муаллимнинг лоқайдлиги, ўз касбига бефарқ қарashi, ўқитувчи камфаросатлигидан фойдаланган ўқувчилар «устоз, бугун рангингиз сарғайиб қолибди, кўзларингиз қаърига тортиб кетипти» деб ваҳимага солиб, ўзларига қўшимча «озод кун» олишга муваффақ бўладилар.

Истамбул шаҳридан 200 чакиримчалик Фарби-Шимолда Кунё шаҳри жойлашган. Бу кўҳна маънавият манзилгоҳига яқинлашганингизда кўз олдингизда осмонўпар нилий гўмбазли макбара намоён бўлади. Обида рўпарасига келсангиз, унинг юз хил нақшу ниғорли зийнати кўзни қамаштиради. Унга ганч ўймакорлиги, ёғоч ва мис қандакорлиги санъатининг қилқалам усталари қадимий услубда зеб берган. Бутун пештоқлар, деворлару устунларга, ҳатто, дарча панжараларига Қуръони Карим оятлари сабт этилган. Уларни ўқишга «тишингиз ўтмаса» ҳам моҳиятини макбара гўмбазининг қайси бир гўшасидан таралаётган най садоси вужудингизга сингдириб юборади. Жалолиддин Румий бир байтида Оллоҳ бизга барча фарз ва суннатларни бажариш, бир-биримизга ғамхўрлик қилиб яшаш учун умр берган, деган фикрни изҳор этади:

Зиндаги омад барон банда-
ги
Зиндаги бебандаги
шармандаги.

Найнинг сеҳрангез оҳанглари бандаларига шоирнинг ана шу байтларини ҳам эслатаётгандай туюлади. Унинг мақбарабини зиёрат қилиш ва даъваткор най навосини эшитиш ҳам бизларга на-
сиб этсин!

Ҳамиджон ҲОМИДИЙ,
филология фанлари доктори,
профессор.

БИР КАМ ДУНЁ

• Рисоладаги келин • Дард сўраб келмайди • Оила азизми, ёки? • Кўнгил дарз кетди • Заҳматкаш она • Севимли ишимдан ажралмайман • Сиз нима дейсиз? •

«ОЙНИНГ ўн беши ёруғ бўлса, ўн беши қоронғу», дейишлари бежиз эмас экан. Тўрт йилдирки, Гулнора ўзини бахтли ҳисобларди. Қайнонаси ва турмуш ўртоғи уни ҳурматлайди. Ширингина ўғилчиси ҳам уч ёшга тўлай деб қолди. Шу вақтга қадар қайнонаси-дан даққи эшитмади.

Гулнора — ёлғиз келин. Икки йил аввал қайнонаси миёна қон қутилиши касаллиги билан оғриб, инсульт — фалажликка йўлқиди. Шунга қарамай, ёлғиз ўғлининг жигарпораси — набирасига қараб ўтирар, кучи етганча уни овулар эди. Етган жойида бир соғ қўли билан набирасини силаб-сийлар, ўйинчоқларини шикрлатиб, бир амаллаб йиғлатмай, олиб ўтирарди. Гулнора эса қаққонлик билан уй ишларини бажарар, эри ва қайнонасининг сўзини икки қилмасди. Кўпинча, меҳмондорчилик ёки кино-театрларга боришолмас эди. Лекин Гулнора бундан нолимасди. У аёло баҳоларга дорил-фунуннинг журналистика бўлимини тугатган, фарзанди туғилгунга

қадар, радиокомитетда ишлаб, оғизга ҳам тушиб қолган эди.

Фарзанди туғилгач, уч йиллик таътилда бўлиб, ўғли ва қайнонасини оқ юзиб, оқ таради. Мана, бир ойдан кейин ишга тушиши керак. Ўғилчиси-ни боғчага берай деса, қайнонаси ёлғиз қолди. Бермай деса, қайнонасини қийнаб қўяди. Яна касалманд қайнонага болани ҳам ташлаб кетибди, дегувчилар топилиб қолишини уйлаб, андиша қилди. У Ботиржонга шу ҳақда гапириб маслаҳат сўраганди, Ботиржон хомушлик билан деди:

— Гулнора, озроқ сабр қил, ахир касалманд онамни ташлаб қандай қилиб ишга борасан?

— Нима қилай бўлмаса? Шу вақтгача сўзингизни икки қилмадим. Қўлимдан келганича, онамизга қарадим. Онадан ёш етим қолганим учун, ойимни қайнона эмас, она ўрнида кўрдим.

— Ҳаммасини биламан, Гулнора, яхшиям бахтимга сен бор экансан. Сабрли, оқилсан. Яна озгина чидлагин.

— Нима ўзгаради? Шунча ўқиганим бекор кетадими? Касбимни қанчалик яхши кўришимни биласиз-ку! Уйда ўралашиб юраверсам, ҳаётдан

ҳам орқада қоламан. Кейин нима ҳақда ёзаман? Биз доим одамлар орасида бўлишимиз, кўпроқ ўқиб-ўрганишимиз керак.

— Тўғри, бироқ аёл киши учун оила, қайнона дуоли касбдан азиз эмасми? Ўзинг, аввало, оила тинч бўлсин, дердинг-ку...

— Бу деганим касбимни, севимли ишимни касал боқибга алмаштираман, деганим эмас.

Хуллас, улар узоқ тортишдилар. Гулнора «ишга тушаман», Ботиржон эса «онамга қарайсан» дейишини қўймасди. Кўнгилдарз кетди. Оилада фойз, барака кўтарилди бошлади. Гулнора ҳаммасига қайнона айбдордек,

ТУРМУШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

унга рўйхўш бермай қўйди. Ботиржон эса: «Келин барибир қиз бўлмас экан, онанг тирик бўлганда унга ҳам шундай муомала қилардинг? Ўқибсан-у, ўқибсан», деб кўз очирмай қўйди. Уларнинг можароларидан хабар топган қайнона Ботиржонга ётиғи билан тушунтирди:

— Ўғлим, мени десанг, Гулнорани ишга юбравер, дардим тузалмас, бедаво дард. Ширин турмушингни бузма. Бошқа келин бўлганда аллақачон чанги чиқарди. Ҳамма инжиқликларимга чидаб, мени парваришлаб келаяпти. Сендан ҳам, келинимдан ҳам розиман.

Гулнора ишга тушиб кетди, ўғли боғчада. Она ёлғиз қолди. Она экан-

да, ўзини эмас, ўғли бахтини, тинчлигини кўзлади. «Сени отасиз катта қилгандим, емай-едириб, топганимни тугиб, ўқишга юборгандим. Аспираторда ўқитгандим, энди роҳат кўраман деганда дардга чалиндим», деди. Аксинча, касаллигим уларнинг ширин турмушига раҳна соляпти, деб эзилди. Кўпинча ҳаёл сурарди...

Эри автомобиль ҳалокатига учраб, вафот этганда, Ботиржон икки ёшда эди. Бошқа турмуш қурмади, қайнона-қайнонаси билан яшайверди. Афсус, улар ҳам ёлғиз ўғиллари дардида оламдан эрта ўтиб кетишди. Нуриносо ая барча орзу-ҳавасларини Ботиржондан кутди. Шукр, ўғли уни ранжитмади. Ван номзоди бўлди. Севган қизига уйланди. Гулнора ҳам етимликда ўсган қиз экан, ортиқча инжиқлик, эркаликлар қилмади. Ёш бўлишига қарамай, уйим-жойим деди...

Нуриносо аядан хабар олгани чиққан кўшни аёл унинг ҳаёлини бўлиб юборди. Кўнгил сўраган бўлиб, бир қанча гапларни ҳам гапириб ташлади:

— Ўғлингиз ва келиннгиз оқибатсиз, нега сизни шу аҳволда ташлаб кетишди? Иш топилади-ку!

Кўшни аёл чиқиб кетгач, она юрагида санчик, бошида оғриқ зўрайди. Чой ичгиси келиб, қўлини узатганди, чойнакка қўли етмади ва «шилқ» этиб ўринга йиқилди. Кўзини очганда, касалхонада ётганди. Шифокорлар Ботиржонга онаси бир ўлимдан қолганини, инфаркт бўлганини, оғир аҳвол-

да қўшнилар «Тез ёрдам» чақиртиришганини айтдилар.

Нуриносо ая бир ойдан ортиқ даволанди. Энди унга аввалгидан ҳам ортиқ парвариш керак эди. Ботиржон Гулнорадан ишдан бўшашлиқни сўради. Гулнора эса яхши эшиттиришлар тайёрлаб, муҳлислар орттирган, ишдан мамнун эди. Ишдан бўшай олмаслигини айтди.

Ширингина оила бузилди. Гулнора уйига кетиб қолди.

Мен Гулнора билан гаплашдим. У қайнонаси, турмуш ўртоғи ҳақида меҳр билан сўзлади... Лекин, севимли ишидан ҳам ажрала олмаслигини қатъий айтди.

Ботиржон билан суҳбатлашганимда, «Гулнора қийин шароитда мени қўлаб-қувватламади. Мен ундан воз кечишим мумкин, онамга ўзим қарайман, ишимни ҳам ташлайман, керак бўлса онамга қарайдиган, ишламайдиган аёлга уйланаман ҳам», — деб жавоб берди. Онаизор эса икки ўт орасида қолди. Ўғлидан Гулнорани қайтаришни, фарзандини етим қилмаслиқни илтимос қилаяпти. Аммо, ўжар келин ва жабдор ўғил бир сўзда туриб олишган.

Азиз муштарийлар! Ҳаёт йўлида адашиб қолган бу ёш оилага қандай маслаҳат берсак тўғри бўлади? Нима қилинса, ҳам оила тикланса, ҳам она рози бўлади?

Маҳмуда ВАЛИЕВА,
ўқитувчи.

Соғлом авлод учун

«ГЎЗАЛ» ҚЎЙНИДА... ЖАЖЖИЛАР

Бўстонлик туманида жойлашган «Гўзал» болалар оромгоҳи бу йил ҳам кўплаб кичкинтойларни ўз бағрига олди. Ҳозирги кунда бу ерда 180 нафардан зиёд ўғил-қизлар дам олишяпти. Муслима Сариева бошчилик қилаётган бу масканда барча қўлайликлар яратилган. Чўмилиш ҳавзалари, ётоқхоналар ва кўркам боғ болажонлар хизматига.

Бу йил оромгоҳнинг 23 йиллиги кенг нишонланди. Шу муносабат билан турли кечалар, қизиқарли мусобақалар, кўрик-танловлар ўтказилди.

Оромгоҳда дам олувчилар, сайр қиладилар, турли спорт мусобақалари ўтказадилар. 5,5 гектар майдондаги мевазор, боғлар, айниқса, болаларни ўз чирои, саховати билан хушнуд этмоқда.

Дилфуза РАҲМАТУЛЛАЕВА.

СУРАТЛАРДА: «Гўзал» дам олиш оромгоҳида тасвирга туширилган лавҳалар. Даврон АҲМАД олган суратлар.

Топилма

КИЙИК ТЕРИСИГА БИТИЛГАН САТРЛАР ВА МУҲРЛАР

ЗАНГИОТА туманида истиқомат қилувчи боғбон Жалолхон ака Хошимов ўз ҳовлисида қурилиш ишлари олиб бораётганида эски девор орасидан жуда нодир топилма чиқиб қолди. Ўзунлиги тахминан уч метр, эни 40 сантиметр келадиган «Матох» араб алифбосида битилган хатлар бўлиб, унинг маълум бир қисмига турли муҳрлар ҳам туширилган эди. Қоғоз ҳам галати, қоғозга ўшамас эди. Жалолхон ака уни масжидга, сўнг ёшларнинг «Камолот» жамғармаси туман бўлими раиси Акмалхўжа Хусанхўжаевга кўрсатди. А. Хусанхўжаев ўз навбатида воқеани жамғарманинг вилоят бўлими ҳузуридаги Амир Темур экспедицияси бошлиғи Фахриддин Шамсихўжаевга етказди. Тез орада экспедициянинг кўнгилли иштирокчилари бўлмиш Низомиддин Иситоев ва Фахриддин Ашрафхўжаевлар Зангиота туманига етиб келишди. Мутахассислар ва олимлар иштирокида топилма ўрганилди.

— Хатлар кийик терисига битилган экан, — деди имом хатиб Шарифхўжа домла. — Мана бу белгилар турли даврларда ҳукмронлик қилган халифалар, шоҳлар ва диний маҳкамаларнинг муҳрларидир. Тўрт бурчак шаклидаги муҳрлар пайғамбаримиз даврларида жорий этилган бўлиб, доира шаклидаги муҳрлар Амир Темур даврига тааллуқлидир.

Кўлдема икки қават қилиб битилган эди. Биринчи қаватдагиси араб имлосида, унинг остидагиси эски туркий тилда ёзилган экан. Бу авлодлар шажараси бўлиб, унинг биринчи қисми Муҳаммад пайғамбарга тааллуқли шажара, иккинчи қисмида халифаликлар ва сўнгисидан Зангиота туманида яшаб ўтган улў кишилар шажараси. Энди Навбат олимларга.

Жўра МАҲМУДОВ.

Футбол

УСТУНЛИК ЮТУҚ ДЕГАНИ ЭМАС

ЎТГАН якшанба кuni олий табақа жамоалари ўртасида биринчи давранинг сўнгги кечиктирилган учрашуви бўлиб ўтди. Пешқадам армиячилар ўз майдонларида учинчи ўринда бораётган вилоятимизнинг «Дўстлик» клубини қабул қилдилар.

Муҳлислар медалларга даъвогар бу икки жамоанинг ўзаро баҳси кескин ва муросасиз ўтади, деган умидда эдилар. Лекин бу ишонч оқланмади. «Дўстлик» жамоаси учрашувнинг учдан икки қисмида рақиблари билан тенга-тенг курашган бўлса, сўнгги йигирма дақиқасида майдонда тўла устунлик қилдилар. Негадир 1:2 ҳисобида ютқазиб турган «Дўстлик»нинг нафақат ҳужумчилари, балки ярым ҳимоячилари ва ҳимоячилар гўё ютиб тургандай бамайлихотир тўпни бир-бирларига оширишар, го-го-го ҳужумчилар рақиб майдонига ериб кирганда ҳам сўнгги зарбани беришга шошилишмас, аксинча, тўпни орқага шерикларига узатишарди. Тошкент вилояти футболчиларининг имкониятлари пешқадамликдан кам кўринмасди. Жаъфар Ирисметов кўп ҳолларда ҳимоячиларни алдаб ўтарди-ю, сўнгги зарба беришга оширмасди. 24 дақиқада унинг 30 метрлар чамасидан рақиб дарвозабони устидан

ошириб киритган тўпни жуда чиройли бўлди. 37-дақиқада Сарвар Шарипов қанда бузганлиги учун ҳакам Сардор Нажафалиев 11 метрлик жарима белгиларди. Нуъмон Ҳасанов МХСКга навбатдаги уч очкони келтирган галаба тўпини киритди. Ҳисобни эса 21-дақиқада Мухтор Курбонов очган эди.

Шундай қилиб, 2:1 ҳисобида галаба қозонган МХСК биринчи даврани бирорта очко йўқотмай яқунлади.

МХСК — «Дўстлик» учрашувидан қайтар эканман, ўйлайман. Устунлик Тошкент вилояти футболчилари томонда бўлди. Галаба эса МХСКда. Футболда бундай ҳоллар учраб туради. Бироқ «Дўстлик» уйинчилари нега ана шу устунликдан фойдаланишга интиладилар. Хужумга зўр бермадилар... Уйингоҳдан ана шу саволга жавоб тополмай қайтдим.

Шарофиддин УМУРЗОҚОВ.

Об-ҳаво

ЧИЛЛА ЧИКДИ, ҲАРОРАТ ПАСАЯ БОШЛАДИ

6-10 август кунлари Тошкент шаҳри ва пойтахт вилоятида ҳаво очик келади. Ҳарорат тафти ҳам чилла кунларидагига қараганда ўртача 4-5 даража пасаяди. Ушбу беш кунлиқнинг

дастлабки уч кунда кечалари 18-23, кундуз кунлари 32-37 даража иссиқ бўлади. Сўнгги икки кунликда ҳаво тафти яна пасайиб, кечалари, 15-20, кундуз кунлари 30-35 даража атрофида бўлади.

ТОШКЕНТ ҲАКИКАТИ
•
ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Муассис:
ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ
ҲОКИМЛИГИ

Бош муҳаррир
Фатҳиддин
МУҲИДДИНОВ

Манзилими3:
700000, Тошкент
шаҳри, Матбуотчилар
кўчаси, 32.

Телефонлар:
хатлар ва оммавий ишлар
бўлими:
33-40-48
Эълонлар:
33-99-15, 36-57-27.

• Эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун реклама ва эълон берувчилар масъулдир.